

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄALEKANDJA

Märts 1940

Nr. 3

4. AASTAKÄIK

SISU: 1) Tööliskond raskel ajal. 2) Uue puhkeaja seaduse tulekul — L. Metslang. 3) Töölisharidustöö küsimusi — J. Kurvits. 4) Meremeeste päevamured — J. Mihkelson. 5) Kuidas on lood elukallidusega. 6) Päevakajalisi töölküsimusi. 7) Tööõiguslikke küsimusi. 8) Tööliskoja üldkoosolek. 9) Töölisvanemate koosolekud. 10) Käitiste elu. 11) Mitmesugust. 12) Nõuande nurk.

A/s. «ILMARINE»

TALLINN

VÄRVIMISE, APRETEERIMISE JA PUHASTUSTOOSTUS

T/Ü. H. & P. TOFER

End. G. BIRK

Tööstus, kontor ja tööde vastuvõtt:

Tallinn, Maakri 23

Telefon 307-07

Tallinn, Raekoja plats 13

Telefon 429-28

Malmi- ja vasevalamisvabrik

K. GRAUDIN

Tallinn,

Vabriku kontor: Sakala 39—3. Telefon 430-34

Vabrik: Endla 75. „ 435-35

Tööliskoja Teataja

MÄRTS 1940

Nr. 3

IV aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegevtoimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 40.— 1/2 lehek. „ 25.— 1/4 „ „ 12.— 1/8 „ „ 8.— (kaanekülgedel kokkuleppel)
--	--	--

Tööliskond raskel ajal

Erakordse aja esimene ajajärk on lõppenud. Mitme kuu jooksul — nii umbes aastavahetuseni — läks meil majanduslik elu võrdlemisi rahulikult edasi. Peamiseks mureks olid tooraine saamise ja siis veel ekspordi raskused. Elukallidus tõusis pidevalt, kuid võrdlemisi aeglaselt. Riigivõimu poolt kinnitati, et tööliste elatustaset tuleb hoida ja kaitsta ning et elatusmaksumuse tõusule peab vastama ka palkade tõus.

Jaanuaris tuli pööre. Üheainsa kuu elatusmaksumuse indeks tõusis rohkem kui eelmise nelja kuu jooksul. Odavad toorained hakkasid otsa lõppema ja sellele lisandus veel spekulatsioon. Ka veebruaris ja märtsis kestab elukalliduse tõus kiirusega edasi, eriti vabrikusaaduste osas, kuigi ametlik indeks seda ei peegelda, vaid märgib 2,4% suurenemist võrreldes jaanuariga. Kuid statistiliste arvutustega ei saa teha olematuks tõsiasi, mida tunneb oma nahal iga kodanik, eriti väikepalgaline.

Raskused ei seisa ainult selles, et palga ostujõud on kiiresti langemas ning et palgatõstmised ametliku indeksi piirides ei kata elukalliduse tegelikku vahet. Töölisel on küllalt raske vähendada oma niigi piiratud väljaminekuid; kuid selle kokkutõmbumise juures on tal veel tunne, et need ohvrid on kahjuks mitte ainult temale, vaid ka kogu rahvamajandusele, kuna palga ostujõu langus valmistab ette tööpuuduse teravnemist.

Seni tõusis tööpuudus vaid võrdlemisi piiratud määral. Paljudel juhtudel on vallandamist asendatud tööndala lühendamisega ja seega on välditud kõige teravam häda. Kuid senise olukorra aluseks oli siseturu mahu püsivus. Osalt on siseturu maht viimastel kuudel koguni tõusnud, kuna püüti ennast võimalikult paremini varustada riietuse, jalatsite jm. alal veel enne hindade tõusu, mida kardeti ja mis nüüd ka teostub.

On selge, et see ostupalavik on haiglane nähtus ning et sellele midagi rajada ei saa. Peab tulema moment, kus rahva taskud on välja pumbatud, ja tagasiminekuks on seda suurem, mida kõrgem oli ostupalavik ja mida teravam on pealetungiv elukallidus, mis vähendab rahva hulgas liikleva raha ostujõudu.

Selle arengu eest hoiatas Tööliskoda korduvalt, sest see areng on kõike muud kui paratamatu. Esiteks on olemas palju võimalusi elukalliduse pidurdamiseks ja spekulatsiooni mahasurumiseks. Eriti tootluse hinnad olenevad suurelt osalt riigivõimust. Need hinnad langeksid kohe, kui pidurdataks meie toiduainete väljavedu Saksamaale, — sest sakslased selle eest niikuinii ei tasu, nii et meie linna-rahvas peab lõpuks põllumeestele tasuma ka sõdiva sakslase toidukulud. Ja kui hinnatõusu pidurdamiseks muu ei aita, siis võidakse tarbimist normeerida ja selle kaudu reguleerida ka hinnad.

On siiski karta, et kõik need vahendid suudavad küll elukallidust pehmen-dada, mitte aga ära hoida. Seega jääb igal puhul püsima teine ülesanne: **rahva ostujõu tõstmine, ja nimelt majandusliku tõusu ajal kogutud reservide ja sõjakonjunktuuri kasude juhtimine rahva taskuisse.**

Et see on võimalik, selles ei saa keegi kahelda, sest vaevalt leidub meil inimesi, kes tõesti usuksid, et näit. põlevkivitööstus töötab meil puudujäägiga — nagu seda „näitavad“ tööstuste bilan-sid. Et see on hädavajaline, selle koh-ta ei tohiks samuti keegi silmi kinni pigistada, sest tööpuuduse tõus ühel ajal elukalliduse teravnemisega on väl-javaade, mis peaks kõiki kohutama.

Ja siiski kaob kuu kuu järele ja on lõppemas erakordse aja n.-ü. sisseju-hatav ajajärk, mille jooksul oleks või-nud ette valmistuda eelolevatele ras-kustele; kuid elatakse siiski päevast päeva ja tööliskonna nõudmised, mil-lede täitmine on vajaline kogu rahva-majanduse päästmiseks, jäetakse tä-hele panemata.

Töötülide lahendamise komisjoni ot-sused ei võimalda sedagi palgatõstmist, mis vastaks ametlikule elukalliduse indeksile. Sotsiaalseadusi mõõdetakse „apteegikaaludega“, nagu see eriti sil-ma torkab **palgalise puhkeaja** seaduse puhul: ei julgeta anda kõikidele töö-listele 12 päeva puhkust, olgugi et sel-lest tingitud lisakulu on tööstusele vaid-lematult jõukohane. **Lasteabiraha** sea-duse kehtivuse algus on jäetud eelnõus lahtiseks. Ja **vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise** seadus, mis kate-gooriliselt lubati esitada pärast jõulu, on jäänud endiselt ministeeriumi ka-levi alla. Seega jäävad need 10%, mil-le võrra ametlike seletuste kohaselt pidavat tõusma tööjõu kulu tööstuses, tuleviku muusikaks, olgugi et tööand-jad neid jutte keerutavad palganõud-miste tagasilükkamise põhjendamiseks. Ja kavadele **väikekorterite ehitamiseks** riigivõimu toetusel ja juhtimisel suhtutakse Toompeal väga lahkelt, kuid asi paigast ei nihku — üks ministeer-ium veeretab asja teise kaela, kallis aeg kaob ja on karta, et tänavu asjaga kavadest kaugemale ei jõuta.

Nii kuhjuvad meil edasi suurtööstuse suurkasud rahvamajandusse rakenda-mata, samal ajal sõlmitakse Saksamaa-ga kokkulepe, mille kohaselt algab, na-gu kuulda, juba sel aastal summade ülekandmine Eestist Saksamaale lah-kunud sakslaste varanduste lunastami-seks. Nagu oleks Eesti rahvas selles süüdi, et sakslased pidasid vajaliseks siit üle kolida, et ta peab suurte ras-kuste ajal veel lisaohvreid kandma oma endiste härrade kasuks.

Seisame suurte ohtude lävel. Kui töö-puudus puhkeb, ega siis hädaabi-tööde korras seda saa lahendada! Mida siis teha naistöötutega? Ja nagu amet-lik statistika näitab, väheneb tööstuse töömaht kõige enam naistöölite osas. Ka meestöölitest tahavad tööandjad vallandada peamiselt vanemaid inime-si, nagu seda ühe suurkäitise direktor avalikult tunnistas tööandjaskonna sei-sukohana.

Nüüd on uued „maailmapäästmise“ kavad liikvel. Kui töölistele ei saa võimaldada jõu- ja oskusekohast tööd ja inimlikku äraelamist, siis tuleb kao-tada tööliskond ise kui vabade inimeste kogu ja muuta töölised alamaiks, keda võib sundkorral käsutada ükskõik mis kohta ja mis tööle.

Tundub uskumatuna, et need kavad võivad liikvel olla, ja ometi on see tõsi. **Loodetakse vististi tööstustest vabane-nud töölisi saata „etapiga“ põllu- või metsatöödele!** Arvatakse, et kõige liht-sam on, kui tööjõu kasutajad — töö-andjad — tööjõu omavahel ära jaota-vad riiklike komisjonide vahetalitusel — tööliskonnale jääks vaid käskude täitmine. Tööliselt oleks ära võetud kasutamine tema ainsa vara — töö-jõu — üle, ta muutuks sellega juriidi-liseks nulliks.

Kui üleolevalt peavad suhtuma töö-listele need ringkonnad, kes julgesid selle kavaga välja tulla! Seal poolt tehti vist väärjärelused tööliskonna tasakaalukusest ja leplikust meelest. Nii raske kui ka on töölise elu, ta jäi seni rahulikuks ja asjalikuks. Kuid oleks ekslik arvata, et Eesti tööliskond ei oleks teadlik oma õigustest ja oma jõust, et ta on nagu viies ratas vankri all. Kes teravamini jälgib tööliskonna elu arengut, see teab, et olukord on

sootuks teine. Hoolimata kõigist raskusist ei ole murdunud kutseühinguline organiseerimine, vaid see kestab ürgjõulise visadusega edasi. Hoolimata kõigist kunstlikest keerutustest on töö-

liskond ühtlane ja ühine oma seisukohatades. Tal on küllalt energiat, iseteadvust ja enesekindlust — ja võib-olla toob just raske aeg nähtavale tema peidetud jõud.

Uue puhkeaja seaduse tulekul

L. Metslang

Sajad aastad kuulutati mujal ja meie maal töötavale inimesele: palgehigis pead sa oma leiba teenima päevast päeva, kuust kuusse, aastast aastasse, ühtki argipäeva vahele jätmata, kuni sind ära kutsutakse siit maa pealt.

Elu areng on jätnud selle põhimõtte ajalukku ja rahvad on asunud ka töövahekordades uute põhimõtete ja seisukohtade juure.

On arenemas moodsed sotsiaalpoliitika töötava inimese õiguste laiendamiseks ja elatustaseme tõstmiseks.

Iga riik ja rahvas peab andma teed ja ruumi sotsiaalsele arengule tõusu suunas. Seda peame tegema ka meie julgete sotsiaalreformidega, seda kohustab meid konkreetselt ka kehtiv Põhiseadus vastavate eeskirjadega.

Tööliste palgalise puhkeaja seadus, millega täiendatakse kehtivaid norme, viib meid teatud sammuni sotsiaalpoliitilisel edasi. Kuid tundub, et

on ajakohane ja ka jõukohane astuda pikem samm, ja nimelt võimaldada töölistele aastast kahenädalane palgaline puhkus.

Tööliste puhkeaja küsimus on olnud viimaste aastakümnete jooksul päevakorral kõikides kultuurmaades. Tööliste puhkeaja küsimus kogu ulatuses korraldatakse: tööpäeva pikkuse, nädala puhkeaja ja palgalise aastapuhkuse normeerimisega. Suure tähtsuse evib tööliste palgalise puhkeaja korraldus, milline eelnõu on praegu Riigikogus arutusel.

Pärast maailmasõda Rahvusvahelise Tööbüroo poolt korraldatud töökonverentsidel on vastu võetud mitmed konventsioonid puhkeaja küsimuste korraldamiseks, mis on olnud üheks tõukejõuks puhkeaja reformideks üksikutes riikides.

Tööliste puhkeae ühe ööpäeva ulatuses normeeritakse tööpäeva seadusega. Mõõdund sajandi lõpul seati üles 8-tunnilise tööpäeva nõudmine hüüdsõna all: tööline 8 tundi töötab, 8 tundi kasutab kultuuriselt vaba-aega ja 8 tundi puhkab. Enamikus riikides on 8-tunniline tööpäev teostunud ja juba on asutud 40-tunnilise töö-nädala teostamise juure. Eestis kehtib 8-tunniline tööpäev tööstuses, kaubanduses ja avalikus teenistuses. Teistel tööaladel on tööpäev üldiselt pikem.

Tööpäeva lühendamise üheks tähtsaimaks motiiviks on olnud see, et tööline saaks iga päev korralikult välja puhata väsitavast tööst ja oma huvide kohaselt osa võtta kultuurielust. Kuna naised ja noortöölised,

eriti aga lapsed, on füüsiliselt nõrgemad, siis moodsed töökaitse taotleb neile pikemat ja paremat puhke-aega ka ööpäeva ulatuses.

Nädala puhkeae on normeeritud nädala puhkepäevade eeskirjadega. Nädala puhkepäevad omavad tööliste ja ta perekonna elus suure tähtsuse. Selle aja peale tavaliselt meil langeb ka suur osa tööliste vabast isetegevusest.

Demokraatlikes maades, kus kutseühingud pikemat aega on arenenud, esineb nädalalõpp tööliste elus tähtsa kultuuritegurina.

Üldiselt on aga arenemas põhimõte, et nädala puhkepäevad olgu töölistele vabad ka organiseerimistööst. Tööpäev olgu sellane, et tööline saab ära teha argipäeval ka organiseerimistöö ja et ta puhkepäeval täiesti puhkab ning pühendab end individuaalsele kultuuritööle ja tarvilisele kodusele elule.

Tööliste puhkeaja süsteemis, nagu märgitud, on palgalisel aastapuhkusel suur tähtsus.

Tööliskoda, töölisvanemad, kutseühingud ja kogu töölistikond on asunud seisukohale, et palgalist puhke-aega tuleb pikendada kahe-teistkümmene tegeliku tööpäevani,

ja palgalise puhkeaja saamise õigus peaks olema mitte ainult neil töölistel, kes on töötanud ühe aasta, vaid ka neil, kes on töötanud vähem kui üks aasta, on õigus saada kalendriaasta kestusel iga kuu eest, mil kestis töölepinguline suhe, üks päev palgalist puhkust. Tervist kahjustavatel töodel, nagu põlevkivitööstus, tuleks võimaldada pikem puhke-aeg. Palgalist puhkust tuleks anda 15. mai ja 15. sept. vahel, meie kliimaatilisi olusid arvestades.

Palgalise puhkuse andmine peaks olema tööandjale kohustav.

Eelnõu järgi on töölistel seda õigus taotleda. Arusaamatuste vältimiseks peaksid seaduses olema ette nähtud ka vastavad sanktsioonid. Palgalise puhkuse mitteandmisel tööandja peab andma kahekordse puhkuse tasu, mis nõutakse sisse vastava tööinspektori poolt administratiivses sissenõude korras, ühtlasi langeks tööandja ka kriminaalkaristuse alla. Selleks tuleks kriminaalseadustikku täiendada.

Eelnõus on ette nähtud, et hooajatöölised jäävad puhkeaja seaduse alt välja.

Puhke-aega aga tuleb anda kõikidele töölistele, kes on töövahekorras olnud vähimalt 1 aasta. Hooajatööliseks meie tööandjad ei nimeta ainult turba- ja ehitustöölisi, vaid

igas püsivas käitises on eriliiki töölisi, keda mitmetel põhjustel nimetatakse hooajatöölisteks.

Igas käitises on hooajatöölisi ja alalisi töölisi, kuigi n.-n. „hooajatöölised“ aasta läbi tööl on. Sellane eeskiri, millega hooajatöölised seaduse alt välja arvatakse, võib tekitada suuri segadusi.

Tööline tahab kasutada oma palgalist puhkust töökohast eemale sõitmiseks, kui see on aineliselt võimalik. See on olnud töölise palgast ja ta perekonna suurusel, kas see tal on võimalik.

Uuemal ajal töölise puhkeaja küsimuse keskpunktiks on kujunenud perekonna puhkus.

Ei ole oluline, et tööline saaks ise puhkusele sõita, vaid tähtis on see, et tööline saaks puhkusele minna puhkeajal koos oma perekonnaga. Välismaade kutseühingud on asutanud puhkekodusid oma liikmete puhkeaja veetmiseks. Organisatsioonide tegelasile korraldatakse suvekodudes kursusi. Noorliikmed korraldavad vabatahtlikke laagreid, mitte sundtöölaagreid, vaid kultuurilisi vabaja veetmise laagreid vaba isetegevuse kaudu. Need töölised, kes on suutnud endale soetada väljaspool linna suvimajakese, n.-n. rootsi maja, veedavad oma puhkeaja seal koos oma perekonnaga.

Meil on töölise suvekodusid vaid üksikuid. Kuid kutseühinguid ja teistel asjaosalistel töölisorganisatsioonidel on sihiks nende ellukutsumine.

Samuti näib poolehoidu leidvat üksikperekondade suvimajakeste soetamine. Praeguste palkade juures tekitab see töölisele raskusi. Ja peab märkima ka seda, et meie omavalitsuste isesugune maapoliitika tekitab sel alal raskusi. Tuleb soodustada kutseühinguid puhkekodude ellukutsumist kui ka üksikuile töölisele, kel see on jõukohane, pisikese suvikodu, n.-n. nädalalõpu üksikelamu, ehitamist. Kuigi üksikelamute, üksikpuhkekodude, ehitamine ei saa suurt tuult jalge alla võtta, tuleb seda soodustada neile, kel selleks on tahet ja võimalust.

Palk mängib töölise puhkeaja kasutamises olulist osa.

Madala palgaga saab tööline ennast ja oma perekonda hädavajalisel elatada ja riietada ning kehva korterit pidada. Päevast päeva eluraskustega maadeldes ei teki töölisel kestva huvi kultuurielu vastu. Võib märgata, et mida kõrgem on töölise palk ja mida lähedamad ta tööolud, seda iseteavam ta on ja seda suuremad on ta ainelised võimalused kultuurielu kulude kandmiseks.

Samuti omab korteriküsimus töölise puhkeaja kasutamises erilist tähtsa koha.

Inimene vajab aega ja võimalusi rahulikuks mõtete kogumiseks lugemiseks, kirjutamiseks, raadiokuulamiseks, keskusteluks omastega ja tuttavatega jne.

Selle võimaldamiseks peab tööline ja ta perekond elama ajakohases korteris. Kit-sas korteris elatakse liig tihedalt koos. Kokkuhoiu huvides elab sageli ühes korteris roh-

kem kui üks perekond. Tihedasti koos elamine avaldab halba mõju eriti noortele.

Et töölised saaksid oma vaimset elu vabal ajal süvendada ja arendada, selleks vajavad nad kultuurseid elukortereid, milleks tuleb parandada palgaolusid ja ehitada uusi kortereid.

Demokraatlikus riigis töölisel peab olema võimalusi oma vabal ajal tegelda organisatsioonides või korraldada kodust kultuurset elu. Ta tahab olla ise oma vaba aja peremees ja kasutada seda oma huvide kohaselt.

See olgu öeldud eriti sellepärast, et viimasel ajal autoritaarsetes riikides on liikvele pääsnud n.-n. töölise vabaja korraldamise liikumine ja tsentraliseerimine, mida juhitakse riiklikust keskkohast. Seal on põhimõtteks, et tööline oma vabal ajal ja vabadel tundidel peab marssima ja trummipõrina järele sammuma. See olevat nüüd moodne vabaja veetmine! Puhkeaja küsimuse keskpunktiks on töölise perekonna vabaja veetmise võimalused ja et ta oma äranägemise järgi võtaks osa organisatsioonidest, millest ta ise tahab.

Kokku võttes võib ütelda, et töölise puhkeaja korraldamine ja normeerimine laiemas ulatuses omab suure tähtsuse töölise tervishoiu, kultuurielu, perekonnaelus ning töölisliikumise ja omab seega suure tähtsuse kogu riigi elu arengus.

Viimasel ajal on töösturite juhtivate keskkuste poolt rõhutatud seda, et töölise sotsiaalpoliitilised taotlused ja eriti päevakorral olevad nõudmised ning osalt isegi parlamendis arutusel olevad sotsiaalseadused ei ole ajakohased ning käivad üle tööstuse kandejõu.

Töösturite eneste poolt on töölise elatustaseme parandamise küsimuses püstitatud ühe põhimõttena: **peab olema kooskõla tööviljakuse ja palkade ning sotsiaalhüvituste vahel.**

See loosung on leidnud eriti rõhutamist ka riigi majanduspoliitika juhtide poolt. Sellega on seatud põhimõtteks: **kuidas töö, nõnda palk.** Kui tööline oma töös on viljakas, siis langeb talle osaks ka suuremaid hüvitusi.

Kuidas on arenenud töölise tööviljakus ja kas see on kooskõlas kehtivate sotsiaalsete hüvitustega ja töötüingimustega?

Et selles osaliseltki selgusele jõuda, võrdleme tööstuse palgasummat tööstuse netotoodanguga. Netotoodang on töölise töö kaudu saavutatud väärtuse juurekasv. Sellest tasutakse töölise palgad, direktorite ja ametnike palgad, masinate amortisatsioon, ärikulud jne. Välisriikides suurem osa netotoodangust läheb palgaks.

Kuidas on lood sellega meie suurtööstuses?

1936. a. läks suurtööstuses palkadeks 40% netotoodangu väärtusest, kuid siia on sisse arvatud ka ametnike ja direktorite palgad. Võib ütelda, et

keskmiselt läks tööliste palkadeks netotoodangust umbes $\frac{1}{3}$.

1936. a. oli palgaosa toodangust 9% võrra väiksem kui enne eelmist kriisi. Nagu näha, toodang tõuseb meil kogu aeg kiiremini kui palgad. Ometi juba enne eelmist kriisi oli palgaosa kaugelt allpool sellest, mida toodang oleks võimaldanud. Hilisemaid andmeid ei ole avaldatud, kuid on teada, et

vahepeal on arenenud ratsionaliseerimine, s. o. on tõstetud tööpinget ja on vähendatud tööliste arvu, kusjuures tõstetud tööpinge puhul on palku tõstetud palju väiksemal määral.

Näiteks ühes suures tekstiiltööstuses on tõusnud tööviljakus viimaseil aastail mõnekümne protsendi võrra, kuid möödunud suvel tõsteti palku vaid 5%, ja seda mitte tööviljakuse arvel, vaid vabrikuri korterite üüride tõusu osaliseks katteks.

Textiiltööstuses on kangruid pandud tööle suuremale arvule telgedele. **Ühes Tallinna suures puuvillavabrikus osa kangruid on pandud tööle 3 telje asemel 6 teljele.** Tööliskoja algatusel Sotsiaalministeerium korraldas arstliku komisjoniga uurimuse, kuidas 6 teljega töötamine mõjub kangru tervisele.

Oma otsuses komisjon muuseas konstateeris järgmist: „Kui arvestada tööproduktiivsuse tõusu samade riidesortide valmistamisel kolmel ja kuuel teljel, siis tõuseb tööliste produktiivsus, see on tööviljakus, 80—90%, palgad on aga neil kangruil tõusnud vähem. Sellaseid näiteid võib esitada ühest ja teisest tööstusharust.

Võib ütelda, et palgaosa toodangust on käesoleval ajal kahtlemata väiksem kui see oli 1936. a.

Kaevandustööstuses on tööstuse tasuvus olnud nii suur, et töötülide lahendamise puhul ettevõtete juhatused on konstateerinud kui tõsiasja, et rentaablust ekspertiisi abil ei maksa kindlaks teha. Rentaablus on suur ja kannatab välja suuri hüvitusi töölistele, kui seda ainult riiklikust seisukohast tarviliseks peetakse. Töötülide lahendamisel ühes Narva suurettevõttes tehti tööviljakuse uurimisega kindlaks, et viimaseil aastail on seal tööviljakus suurel määral tõusnud. Need näited tööstuse alalt näitavad seda, et tööviljakus on tugevasti tõusnud, kuid tööliste palgad ja sotsiaalhüvitused ei ole sellega kaasa sammunud.

Sellest nähtub, et **palga- ja sotsiaalolude arendamisel ei ole käidud tegelikult põhimõtte järgi „kuidas töö, nõnda palk“.**

Tööviljakuse arvel on töölistel jäänud saamata osa palka.

Eesti iseseisvuse ajal on meie suurtööstus olnud nii tugeva kandevõimega, et 1919.—1929. a. viidi välja ametliku arvestuse järgi umbes 10 miljardit senti. Teatud seaduste kehtimapanekuga ei ole kapitali juurkasvu väljavool enam nii suur olnud, kuid teatud määral on seda siiski veel ette tulnud. Kuid peame silmas pidama, et meil on esile kerkinud nüüd uued asjaolud, et

Eesti majanduselust osa kapitali välja voolab, mis kujuneb suureks aadrilaskmiseks meie rahvamajandusele.

Peame silmas pidama ka seda, et **Eesti tööstuse struktuuri ja tehnilise arengu tõttu suurtööstus kulutab tooraine muretsemiseks ja seadete amortisatsiooniks märksa vähem kui näiteks Ameerika Ühendriikide suurtööstus.** Seal kulutab Ameerika tööstur tooraine peale keskmiselt mitu korda rohkem kui Eesti tööstur. Seal on arenenud n.-n. raske-tööstus, nagu masinaehitus, terasetööstus jne. Tegelikult aga kulutab Eesti tööandja tööliste palkadeks suhteliselt niisama palju kui Ameerika tööstur, mistõttu Eesti suurtööstuse tegelikud kasud on suured. Võidakse ütelda, et me elame praegu sõjaoludes.

Sõjaoludega on tegelikult nii, et kui tööstus töötab, siis töölisel teevad viljakat ja kasulikku tööd.

Kui seda tööd aga ei ole, siis saadetakse töölisel väärava taha.

Seni on tööliste tööjõuga pillavalt ümber käidud. On hoitud töölisti sellastes töö- ja elutingimustes, et tööjõud kiirelt invaliidistub ja kaotab oma värskuse. Ja kui arvatakse, et tööline enam ei suuda tööd teha, siis võetakse väärava tagant uued. Meie ülesanne peab olema kaitsta töölist varajase invaliidistumise vastu, ja seda saame teha ka puhkeaja seaduse paremate eeskirjadega.

Meie rahvale on tähtis iga töötava kodaniku tööjõu säilitamine pikemaks ajaks.

Ja sellest seisukohast lähtudes on õiglane ja otstarbekohane anda kõigile töölistele, kes vähimalt aasta on töötanud, kahenädalane puhkus. Samuti tuleb kehtima panna teised vajalised uued sotsiaalseadused.

Ajakiri oli juba trükivalmis, kui Riigivolikogus 19. aprillil võeti vastu uus puhkeaja seadus. Selle järgi saavad **palgalist puhkust kõik töölisel, kellele kohta kehtib tööliste töölepingu seadus, välja arvatud hooajatöölised.** Hooajatöö mõiste määrab kindlaks sotsiaalminister.

Tööline, kes on olnud tööandja teenistuses või töötanud ühes ja samas käitises, saab järjest kestvat palgalist puhkust **1 nädala**, kui ta on töötanud vähimalt **1 aasta**, ja **2 nädalat**, kui ta on töötanud vähimalt **3 aastat**. **Alacalised**, kuni 18 aastani, kaasa arvatud ka **õpilased**, saavad 1-aastase teenistuse järele puhkust **2 nädalat**.

Puhkeaja tasuks arvatakse puhkusele eelneva 3 kuu jooksul normaaltööajal teenitud tasu jagatud päevade arvuga, mis tööline sel perioodil on tööl olnud.

Riigivolikogu liikmete L. Johanson, L. Metslangi jt. poolt tehtud seaduses paremusi taotlevad ettepanekud lükkati Riigivolikogus tagasi.

Järgmises numbris peatume seaduse juures lähemalt. Kahtlemata on selle seadusega astunud suur samm edasi.

Töölissharidustöö küsimusi

Joh. Kurvits

Töölissharidustöö korralduses Eesti töölisliikumises on praegu tähelepan-dav tühik. Eesti Töölissharidusliidu tegevuse lõpetamise järele üksikud kut-seühingud on küll arendanud töölissharidus- ja kultuuritööd, kuid on puu-dunud seda tööd juhtiv, korraldav ja koordineeriv keskus. Selle tulemu-seks on see, et puuduvad võimalused asuda suuremate ürituste teostamisele.

Eesti Haridusliidul olid küll omal ajal kavatsused töölissharidustöö korraldamiseks Haridusministeeriumi kavade kohaselt; palgati isegi töölissharidustöö sekretär, kuid N. Ruusi vabanemisega sellelt kohalt ei ole nende kavade teos-tamisele enam tõsisemalt asutud. Koge-mused näitavad, et töölissharidustöö küsimusi ei saa lahendamisele võtta mõõdamannes ja väljaspool töölisliiku-mist. Töölissharidustöö peab lähtuma töölisliikumise enesest. Nähtavasti samadel kaalutlustel ei sõandanud ka Eesti Töölisühingute Keskliidu ajutine juhatus, kes ikkagi tundub ajutise võõr-ollusena töölisliikumises, pidevamalt ja kavakindlamalt asuda töölissharidustöö alale.

Peab aga tunnistama, et töölisshari-dustöö küsimused on sellased, et neid ei saa enam edasi lükata ja need tuleb võtta lahendamisele. Põhjused on siin järgmised.

Rasketest oludest hoolimata Eesti töölisliikumine on osutanud vastupida-vust ja isegi kasvu. Töölisliikumise tegelaste kaader vajab aga alatist juu-rekasvu ja täiememist. Tekib uusi ülesandeid, mille lahendamiseks ei ole inimesi. Kuid vähe sellest. Nagu igal alal, nii on vaja ka töölisliikumises süstemaatilisel ettevalmistatud inime-si tegelasiks käitistes töölisnõukogu liikmena ja töölisvanemana või kutse-ühinguis juhatause liikmena, asjaajaja-na, usaldusmehena jne. Töölisliikumine oma tegelaste ettevalmistuselt ei või maha jääda teistest ühiskondlikest liikumistest. Nendes tegevuse raa-mides, mis töölisliikumisele on kuju-nenud praeguses olukorras, on tar-vis uusi inimesi, kes asendaksid neid,

kes on väsinud või välja langenud raskel üleminekuajajärgul ja kes täi-daksid poste uute juuretunud üles-annete alal. Tegelaste arv ongi ju see, mis määrab piirid töölisliikumise kasvu võimalustele. Järelikult eesti töölissharidustöö lähtekohaks olgu uute tegelaste koolitamine töölisliikumise jaoks.

Eelneva kõrval on töölissharidustöö üldisemaks ja ulatuslikumaks ülesan-deks puht-haridus- ja kultuuritöö töö-liste endi seas, käitises ja kutseühin-guis. Kuigi kutseühinguis juba leidub küllaldaselt mõistmist ja arusaamist töölissharidustöö ülesandeist ja vajadu-sest ja selles suunas tegevusse rühi-takse, siiski puudub siingi veel üldine koostöö keskus. Mis puutub aga töö-lissharidustöösse käitistes, siis see on alles algastmel. Kus üldse viljeldakse käitistes töölissharidustööd, seal on see jäänud käitiste juhatuste poolt toeta-tud ja mõjutatud kultuuri- ja kristlike ühingute teha, muidugi tagamõttega suunata tööliskonna vaimseid eluaval-dusi käitiste juhatustele sõbralikus suunas. Kus puudub sellane käitiste juhatustele sõbralik ja soovitav kul-tuuritöö, seal on pidanud tööliste vaim-seid eluavaldused piirduma lihtsalt üksikute juhusliku osavõtuga mitmesu-guste üldiste seltside ja ühingute tööst. Töölisliikumine aga vajab, et olla tu-gev, töolist kõigis ta, ka vaimseis, elu-avaldusis. Eriti töölissharidustöö kau-du on võimalik ligendada töolist käiti-sis töölisliikumisele. Järelikult töölissharidustöö teiseks põhiliseks ülesan-deks on haarata käitise tööliste vaim-seid eluavaldusi ja juhtida neid töölisliikumisse.

Kuna töölissharidustöö küsimused on küllaltki pakilised, siis näib küll, et nende küsimuste käsitlemine tuleb võt-ta päevakorrale.

Selles mõttes kutsutigi ellu Töölis-koja viimase üldkoosoleku otsusega koja juure haridustoimkond.

Ülesanded töölissharidustöö alal on suured, vastutusrikkad ja südamelä-hedased igale töölisliikumise tegelasele.

Tööd sel alal jätkub kõigile. See suur töö, mille tulemustest suurel määral oleneb töolisliikumise edu ja tugevus juba lähemas tulevikus, vääriks ühiseid pingutusi kogu meie töolisliikumi-

selt. Tahame loota, et keegi neist, kellele on lähedane Eesti töolisliikumise saatus, ei keela oma kaasabi Eesti töölisharidustööle.

Meremeeste päevamured

J. MIHKELSON.

Meremeeste elukutse on alati olnud üks raskeimaid ja kardetavaimaid. Meremees ei tea kunagi, millal ja kuidas ta elu satub hädaohtu. Eriti raske on aga meremehe elukutse praegu, kus laevu lastakse põhja ilma hoiatuseta. Pommid, torpeedod, igat liiki miinid ja sõjalaevad on muutunud kauba- ja reisijateleavade vaenlasteks. Meiegi kaubalaevastik on kaotanud 8 laeva ligi 50 inimest. See on küllalt raske löök meie väike- se kaubalaevastikule ja meremeeste perele.

Kuna meresõit on muutunud eluga riskimiseks, siis on hakatud meie naabruses asu- vates mereriikides maksma ka meremeestele kõrgemaid tasusid. Rootsis teenivad madru- sed kuni 800 krooni kuus ja enamgi. Ka meie meremeestele on hakatud maksma peale põhipalga n.-n. sõja lisahüvitust, mis mõnes rajoonis sõites teeb 100—200% meremeeste põhipalgast. Lisatasudest hoolimata on meie meremees siiski halvemas olukorras kui ta ametivennad teistes mereriikides. Teiste riiki- de meremeeste põhipalgad olid enne sõda ligi kaks korda kõrgemad kui meie mere- meestel. Sõja puhkemise järele pole meie meremeeste põhipalku tõstetud, ainult n.-n. lisahüvituse arvel on meremeeste teenistus tõusnud. Lisahüvitus on aga ajutine nähtus ja lisahüvituse maksmiseks sõlmitud laeva- omanike ja meremeeste üleriigilise kutse- ühingu vaheline kokkulepe võidakse 20- päevase ülesütlemise järele lõpetada. Ja siis on meie meremees jälle oma äärmiselt mada- late palkadega lõhkise küna juures. Samal ajal on elatusmaksumus tunduvalt tõusnud.

Nende ridade kirjutamise silmapilgul on kehtimas laevaomanike ja meremeeste kutse- ühingu vahel 1938. a. sõlmitud kokkulepe palgaolude korraldamiseks. 1939. a. kevadel pikendati nimetatud kokkulepet aasta võrra ja lepingu tähtaeg lõpeb 1. aprillil. Käesole- val aastal on nii meeskonna kui ka juht- konna kutseühingud kehtiva kokkuleppe üles ütelnud ja uutes nõudmistes tahetakse ligi sajaprotsendilist palga tõstmist. Läbirääki- mised uue kokkuleppe sõlmimiseks on praegu käimas, kuid konkreetsid tulemusi on raske ennustada. Arvestades erakordseid sõjaacg- seid olukordi võib kindlasti ennustada, et kokkulepe saadakse ja et meremehed saavad teatava palgakõrgenduse osaliseks. Kas palga tõstmine aga meremeeste õigustatud nõud- mistele vastab, on muidugi iseküsimus.

Kuna meremeeste elu on praegu alates hädaohus, siis laevaomanike ja meremeeste kutseühingu vahel sõlmitud lisakokkuleppega

sõjaohu tõttu hukkunud meremeeste omas- tele maksetakse 3000 kr. ja juhtkonna liikmeile 4000 krooni ühekordset tasu. Nime- tatud lisakokkulepet on sõja algusest saadik juba viis korda meremeeste kasuks põhja- likult muudetud. Pealeselle on tehtud vähe- maid muudatusi kokkuleppes peagu iga paari nädala tagant. Uus täiendav kokkulepe sõl- miti alles hiljuti, mille järgi määrati sõja- ohu piirkonnad laius- ja pikkuskraadide järgi täpselt kindlaks. Sõjaohu kardetavamateks piirkondadeks tunnistati Põhjameri, Balti meri, osa Atlandi ookeani jne. Uues kokku- leppes on tähtis punkt, mille järgi mere- meeste omastele maksetakse 3000 kr. ka siis, kui laev on jäljetult kadunud sõjaohu piirkonnas. Sellaseid juhtumeid on juba ette tulnud. Eesti aurikud „Agu“ ja „Mina“ on juba pikemat aega kadunud ja nende huk- kumise kohta pole enam kahtlust. Asja sõl- mitud lisakokkulepe hakkab kehtima tagant- järele alates 1. jaanuarist 1940. a. Kuna nime- tatud aurikute kadumine sündis aga enne kokkuleppe sõlmimist, siis olid meremeeste omaksed mures selle üle, kas ka neile makse- takse 3000 kr. lisatasu. Lepingu otsese teksti järgi pole laevaomanikud seda kohustatud tegema, kuid meremeeste kutseühingu ener- gilise tegevuse ja mitmesuguste läbirääkimiste tulemusena on loota, et lähemal ajal makse- takse ka nimetatud laevade meeskondade omastele 3000 kr. välja.

Jäljetult kadunuks loetakse laev, kui 3 kuu järele pärast viimaste teadete saabumist sõjaohu piirkonnas pole laevast mingisugusi teateid. 3000 kr. maksetakse vaieldama- tult välja hukkunud meremehe lesele ja alla 15-aastastele lastele. Vanavanemaile, vanemaile ja kadunu alacalistele vendadele ja õdedele maksetakse toetust siis, kui sel- gub, et nimetatud isikud olid kadunud mere- mehe ülalpidamisel. Samuti hakkavad nad saama pensioni.

Kui hukkunul jääb järele ainult lesk või laps, maksetakse 3000 kr. tervelt lesele või lapsele välja. Kui järele jääb lesk ja laps, maksetakse lesele pool ja lapsele $\frac{1}{4}$ nimeta- tud summat ja ülejäänud summa jaotatakse teiste omaste (näit. vanemate) vahel. Kui teisi omaseid ei ole, siis jaotatakse ka üle- jäänud $\frac{1}{4}$ toetussummast ära lese ja lapse vahel. Toetuse saamisel tuleb esitada pere- konnaseisu tunnistus ja muud ametlikud dokumendid selle kohta, kas teisi järele- jääjaid on või ei ole. Viimane saavutatud kokkulepe on meremeeste omastele suureks toeks.

Peale palkade on meie meremeestel söögi-küsimus alati olnud üheks raskeimaks pähkliks. Alles paari aasta eest jõuti Eestis nüükaugale, et seati sisse laevasöök. Seni oli Eesti peagu ainukeseks mereriigiks, kus meremehed pidid sööma omal kulul. Päriselt pole seda süsteemi väiksemat ja ligisõidulaevades veel tänapäevani kaotatud. Kuid ka laevasöögi puhul tuleb ette väga palju nurisemist. Meremehed kurdavad, et meie laevades on toitmine puudulikum kui välislaevades. Mitte ainult toidu headus ei jätvat soovida, vaid ka toidunormid olevat mõnes suhtes puudulikud. Suhkrut ja piima antakse niivõrd vähe, et sellest kuidagi ei jätku. Mõnd ainet on seevastu jälle rohkem. Meremeeste pere ühiseks sooviks on, et toidustamine laevades muutuks paremaks ja et kehtivates toidunormides võetaks ette põhjalik revideerimine ja muudatused. Siis võib meie meremees laevas sõita ilma et tal tarvitseks teiste riikide meremeeste ees häbeneneda oma toidu suhtes.

Sõjaohuga otseses ühenduses on päästevahendite küsimus. Juba enne sõja algust oli meremeeste hulgas kuulda kaebusi, et meie laevade päästevahendid polnud sageli sellases korras nagu vastavad määrused seda üksikasjaliselt ette nägid. Päästepaadid ise ja nende sisustus jättis soovida. Tallinna sadamas sellekohastel revideerimistel on ka sadamakapteni poolt avastatud rida puudusi. Sõja ajal on aga eriti vajaline, et päästevahendid — paadid, parved, päästerõngad ja korkvestid — oleksid ettenähtud korras ja oma kohadel. Samuti ka päästepaatide ja parvede varustus toiduinete, vee, põletismaterjali ja muude ettenähtud asjadega peaks olema korras. Eriti on vaja hoolitseda, et paadis ja parvedel oleks valmis sooje riideid, kampsuneid ja vaipu. Sel alal on meil veel palju puudusi. Skandinaavias, Hollandis ja teistes mereriikides on sõja algul välja antud vajalised seadused, mis teevad kohustuslikuks parvede ehitamise veekindlatele tankidele-pontoonidele ja nende varustamiseks.

Meil on juba ligi poolsada meremeest hukkunud, kuid seni pole veel antud ühtki seadust ega määrust, mis nõuaksid laevaomanikelt parvede ehitamist ja varustamist. Veeteede Talituse poolt esitati laevaomanikele sõja algul küll vastav sooviavaldus parvede ehitamiseks ühes üksikasjaliste juhenditega nende ehitamise tingimuste ja varustuse kohta, kuid see oli ainult sooviavaldus ja kui sooviavaldus jäetakse täitmata, siis ei saa kedagi selle eest vastutusele võtta. „Nauticu“ ja teiste laevade hukkumine Põhjamerele näitas kujukalt, kui suur tähtsus on korralikel päästepaatidel ja nende sisustusel. Alles viimastel

päevadel on valminud vastav määruse kava ja see on saadetud vastavatele asutustele ja organisatsioonidele seisukoha võtmiseks.

Sõja ajal piirati ka meremeeste õigusi laevalt lahkumiseks. Mitmes välissadamas olevas laevas on peamiselt organiseerimatute meremeestega sel alal ette tulnud mitmesuguseid arusaamatusi. Nende vältimiseks on hakatud meremeeste kutseühingu poolt erakordsete olude tõttu propageerima tähtjaliste või ka ainult teatud reise jaoks teenistuslepingute sõlmimist. Siis ei saa tekkida lahkarvamisi teenistuse kestvuse üle, kui see munsterrollis on täpselt märgitud. Tööstustöölised maal aga nõuavad vastupidiselt määramata ajaks sõlmitud töölepinguid, mis on tingitud jällegi maal töötamise erinevatest oludest.

Meremehi puudutab ka uus arutusel olev seadus, mille järgi sõjaaegset liisahüvitusest peetakse pool kinni ja maksetakse riigi hoiukassasse meremeeste arvele. 6 kuu järele saaksid meremehed selle kätte. Erandjuhtumil toimuvad väljamaksud varem. Meremehed pole osalise liisahüvituse panka maksmise vastu, sest raha saatmine välismaalt on muutunud peagu võimatuks, kuid raha sissemaksmine laevaomanike poolt peaks toimuma tavalise jooksva arve põhimõttel. Äärmisel korral võiks raha kinnipidamine kesta kõige enam 3 kuud. Algul oli kavatsus raha kinnipidamist siduda 2-aastase tähtajaga, kuid meremeeste kutseühingu vastuseisemise tõttu loobuti nii pikast tähtajast.

Meremehed taotleavad uues kokkuleppe kavas ka seda, et laevadele munsterdadatakse ainult kutseühinguliselt organiseeritud meremehi. Selle nõude üle kestavad alles läbirääkimised, mille tulemust on enneaegne ennustada.

Mis puutub palgalise puhkeaja seaduse, haiguskindlustusse ning vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamisse, siis on meremehed võrreldes teiste maade ametivendadega selles osas jäetud vaesekslapseks. Nimetatud kindlustuse liigid meie meremeestel puuduvad. Hiljuti täiendatud tööstustöölise puhkeaja seadus ei hõlma meremehi. Meremeeste raske ja elukardetava elukutse tõttu on vajaline nende kohta nimetatud seaduste andmine. Meremeeste kutseorganisatsioonid on nimetatud seadusi korduvalt nõudnud, kuid seni ilma tulemusteta. Daanis, Rootsis ja Soomes pandi meremeeste puhkeaja seadused kehtima, mis kindlustavad meremeestele 1—3-a. töötamise järele sama ettevõtte laevades 2-nädalase palgalise puhkuse. Millal meil nii kaugele jõutakse? Praeguste kõrgete prahihindade juures ei peaks puhkusega seoses olevad väikesed lisakulud laevaomanikele käima üle jõu.

Kuidas on lood elukallidusega

Praeguse elukalliduse tõusu ajal on elatusmaksumuse indeksil erakordne tähtsus töölispalkade kujunemisel. Töötülide lahendamise komisjoni sundot-

ustes, komisjonis sõlmitud kokkulepetes kui ka kokkulepetes, mis saavutatakse töölisnõukogude ja käitiste juhataste vahel väljaspool komisjoni, si-

saldub peaaegu eranditult „elatusmaksumuse klausel“, s. o. punkt, mille kohaselt elatusmaksumuse indeksi teatud tõusu puhul palku kas automaatselt tõstetakse (nagu Lutheris), või tekib töolistel töötüli alustamise õigus. Endastmõistetavalt on ka uute töötülide puhul elatusmaksumuse indeksi üheks tähtsaimaks argumendiks tööliste ja tööliste esindajatele töötülide lahendamise komisjonis.

Indeks kujunes viimasel ajal järgmiselt (1913. a. alusel):

	Üla- indeks	Toit- lus	Kütte, valgustus	Keha- kate
august 1939	110	102	81	140
detsember 1939	116	107	90	153
jaanuar 1940	125	115	96	169
veebruar 1940	128	121	103	173
tõus aug.-dets. %	5,4	4,9	11,1	8,2
tõus jaan. %	7,8	7,5	6,7	10,5
tõus veebr. %	2,4	5,2	7,3	2,4

Nagu sellest näha, tegi indeks jaanuaris hüppe ülespoole, mis on suurem kui eelneva 4 sõjakuu tõus; veebruaris seevastu on indeksi tõus palju aeglasem. See on aga järsus vastolus kodaniku igapäevaste kogemustega, mis pärast tuntakse loomulikult huvi indeksi koostamiskäigu vastu.

Juba jaanuari indeksi puhul torkas silma, et selle avaldamine venib. Järelepärimisel selgus, et indeks on kaalumisel ministeeriumidevahelises komisjonis, kes annab luba selle avaldamiseks.

seks. Juba see tundus imelikuna, kuna töolistel ja muudel kodanikel on igal juhul täieline õigus teada, kui kõrge on indeks.

Rvl. L. Metslangi küsimuse puhul Riigivolikogus 14. märtsil teatati majandusministri poolt, et vastav komisjon kontrollib võimalikke arvutusvigu. Seega nagu ei usalda Statistika Keskbüroo ametnikke, kes peavad olema erapooletud ja talitama ainult statistika ja aritmeetika reeglite järgi.

Täiendaval järelepärimisel selgus, et on olemas kaks komisjoni — üks otsustab indeksi avaldamist, teine kontrollib indeksi arvutamist. See viimane komisjon olevat koos olnud üksainus kord, ja nimelt **Kaubandus-tööstuskoja nõudel ja osavõtul**, kusjuures Tööliskoja kuulis asjast ainult tagantjärele.

Nagu seletatakse, oli selle komisjoni ülesandeks nende ainete asendamine indeksis, mis ei ole enam saadaval. Nii asendati näit. riis odratangudega (hilisema seletuse kohaselt — mannaga).

Kehakatte kulude vähesese tõusu puhul indeksis seletatakse, et indeks koostatakse **äride poolt Statistika Keskbüroole avaldatud uute hindade alusel, kusjuures neid hindu ei kontrollita**.

Tööliskoja juhatus otsustas protesteerida selle olukorra vastu, mis on tekkinud elatusmaksumuse indeksi all, ja nõuda vastavate andmete täielist avaldamist, kontrollimist ja parandamist.

Päevakajalisi töөлisküsimusi

ELUKALLIDUSE suhtes näib meie töösturite ringkonnas valitsevat omapärane vaade: jutud elukalliduse tõusust tööliste poolt olevat liialdused ja kuigi võivat osaliselt märkida elukalliduse indeksi tõusu, siis juuresaadud palgakõrgendus tasandavat kuhjaga sellest tingitud vahe endise ja praeguse palga vahel. Mõistagi sellased põhjendused on otsitud ja ilmetavad vaid töösturite harilikku vastuseisu palkade kõrgendamisele. See pärast selle ümberlukkamiseks pole vaja kuigi palju sõnu kulutada. Küll aga tahaksime siinjuures peatuda viimaseaegsete nähtuste juures, mis elukallidust peavad paratamatult tõstma. Nii näiteks on valitsuse soovi kohaselt tõstetud üldiselt postitariife, ja seda alates 1. märtsist. Tõstmine oli 50% suuruses. Selle all tuleb lugeda kultuuriliste kulude indeksi tõusu üldises kodaniku büdžetis. Paratamatult peavad vastavad asutused ja ettevõtted oma kulud kalkuleerima

kõrgendatud saatekuluga ja tarvitaja maksab selle kinni. Siin võib küll juttu olla sellest, et inimene tarvitab vähem posti ja piirab end sel alal, kuid siis on tegemist ka postisaadetuste üldise vähenemisega ja nii tekib teatud arv tööta kodanikke.

Teine nähtus on näiteks põlevkiviveo hinna kõrgendamisega raudteel — samuti valitsuse soovil ja Raudteetalituse ettepanekul. Ka see tariif hakkas kehtima 1. märtsist 1940. Võiks ütelda, et mis on töolistel tegemist põlevkivi veoga — ega see ole sõõdav. Tegelikult majanduselu on tihedalt seotud selle artikliga. Esiteks kallineb iga tonn põlevkivi Tallinnas 90 senti. Seda maksavad need kodanikud, kes viimasel ajal puude kalliduse tõttu on hakanud kasutama ka põlevkivi. Teiseks aga suured tööstused — nagu tselluloosivabrik, elektri jaam jt. — on sunnitud, kuna nad tarvitavad suurel määral põlevkivi, oma toodangule hindu juure

panema. Nii kallineb näiteks paberi, gaasi ja elektri tarvitamine. Olgu siinjuures märgitud, et sama saatus tabab ka meie suurimat riiklikku tööstust — Kehra sulfaatvabrikut. Võiks ju ütelda, et eks siis põlevkivi tarvitamine vähene, et hakatakse tarvitama uuesti kivisüüt. Tegelikult aga transportolude tõttu tuleb kivisüüt õige vähesel määral Eestisse ja selle hind on väga kõrge.

Nii näeme tegelikult, et isegi valitsus on eelarve tasakaalu viimiseks hakanud teostama pidevat elukalliduse tõstmist ja tööstustele oleks liigne rääkida elukalliduse vähesest mõjust tööliskonnale.

TÖÖLISKONNA organiseerimine on kestnud intensiivselt, hoolimata vahepealseist häireist ja mõnel pool ikka edasi kestvast ebaloomulikust olukorrast. Kutseühingute võrk on viimistlemisel ja tekkimas on terve rida ülemaalisi ületööstuseharuliselt organiseeritud koondusi. Paljud neist on teostanud reorganiseerimise vastavalt uuele kutseühingute ja nende liitude seadusele valuta. Mõned pidid õige põhjalikult vaevlema enne kui said oma asjaga hakkama. Kõige kurvem lugu on kaevuritega ja tekstiiltöölisega. Nende organisatsioonilised keskused suleti. Parem lugu polnud ka sadamatöölisega, kus samuti segati vahele. Siiski saadi seal oma asjadega hakkama ja organisatsioon säilitas tegevusvabaduse.

Aga, nagu märkisime, tööliskond on siiski intensiivselt tegevuses. Organisatsiooniline võrk võtab üha täielisema ilme ega tohiks kaugel olla aeg, kus kokku astub kutseühingute kongress vajalise usaldusega keskuse valimiseks. Olgu siinjuures tähendatud, et ka trükitöölised otsustasid astuda uude loodavasse keskusse. Praegune Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu juhatus otsustas neid siiski eemaloldud aastate eest karistada ja nõuab äraoldud aja eest trahviraha maksmist — nimelt liikmemaksu. Kuna see summa on võrdlemisi suur ja, teiseks, trükitöölised põhimõtteliselt ei tunnusta enda kuuluvust ajutisse keskliitu, siis näib, et neid selle nõudmisega tahetakse eemal hoida uue keskuse loomisest. Liikmemaksude alal on patte ka mõnel teisel organisatsioonil. Meie arusaamise järgi tuleb uue keskuse moodustamisest osa võtma kutsuda kõik selleks soovivi avaldavad organisatsioonid, kuna keskliit hakkaks töötama uuel kujul ja uuendatud põhikirjaga.

SOTSIAALSEADUSI lubati õige ohtralt ja leidub juba tööstureid, kes kollitavad sellega valitsusasutusi. Esijoones on need härrad välja arvestanud, et puhkuse pikendamine kuni 14 päevani toovad tööstusele juure uusi kulusid ligi 1,5%. Kui aga seda küsimust võtta praktiliselt, siis meie tööstused on puhkusel olivate tööd lasknud teha tööloijail. Nad pole puhkusele lastud inimese asemele võtnud uut töölist, vaid on tegelikult suurendanud tööpinget üksiku töölise kohta. Nii on töölised seni selle puhkusetasu maksnud omast taskust ja liigne oleks tööstureil siin tulla teise väitega, kuna töölised on seda teinud nurisemata.

Palgakõrgendamist näevad nad selles, kur kehtima pannakse lasteabiraha seadus. Nagu poleks nemad ega riik sellest huvitatud, et riigil oleks juure tekkinud uusi kodanikke. Kui aga välismaalt veetakse sisse leedulasi, siis olevat kõik korras, olgugi et eesti rahva kapital läheb välismaale. Meie ei loe sellast abiraha maksmist mingiks palga kõrgendamiseks — praeguse elukalliduse ja madala elatusstandardi juures on suure perekonna ülalpidamine kunst ja vaid paratamatus sunnib siin sisse seadma lasteabiraha. Tööliskonnale oleks vastuvõetavam, kui palgad viidaks vajalisele kõrgusele. Näiteks kolmeliikmeline perekond vajab juba tagasihoidlikult võttes 150 krooni kuus.

Veel pole nähagi vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamist. Töösturid on teinud juba kalkulatsioone, nagu suureneks nende 1940. aasta kohustuste summa 6% võrra selle seaduse rakendamisel. Peab imestama, et seni pole seda seadust veel rakendatud, kuigi töösturid on summad juba eelarvesse võtnud. Arvestades viimaste aastate head konjunktuuri peab kahetsema, et see kindlustus ei ole veel teostunud. Olgu öeldud ka mõni sõna vanade tööliste kaitse seadusest, mis taotleb vanade tööliste töölohidmist ja nende hooldust 15-kroonise toetusega. Keeruline lugu on see küll, kuidas saab inimene 50 sendiga päevas end katta ja toita. Vangidki lähevad maksma keskmiselt sama raha. Nii ongi meie töösturid trummeldanud, et tervelt 13% suurenevad nende kohustused uute sotsiaalseadustega 1940. aastal. Seda ei suutvat tööstused kanda — tehtagu vähimalt tõkkeid tööliste palganõudmisele. Sinna see koer ongi maetud. Tööliste elatusstandard ei tohi jumala pärast tõusta või püsida samal tasemel, et me ei saaks ütelda, et ka Eestis võib inimese moodi elada!

Olgu siis niipalju päevakajalistest küsimustest.

Tööõiguslike küsimusi

Töökohtuist

Tööliskoja poolt algatatud töökohtute küsimus leidis juristide peres ja ajakirjanduses elavat vastukaja. Nähtavasti sellest tingituna Kohtuministerium asus küsimusega lähemalt tegelema, kutsudes kokku sellekohase nõu-

pidamise. Nõupidamine asus seisukohale, et teatavad reformid töökaitse asjade kohtumenetluses on vajalised. Teatavasti Tööliskoja ettepanekuis töökohtute küsimuse lahendamise oli jaotatud mitmesse teostamise järku, kusjuures küsimuse lahendamise lähtekohaks oli võetud erijaoskonnakohtute sisseseadmine

töökaitse asjades. See põhimõte leidiski nõupidamisel põhjendatult tunnustamist. Kaalutlused siin olid järgmised:

Rääkimata tsiviilprotsessi üldisest pikalisusest ja menetluse aeglusest, isegi võimalusest pahatahtlikult venitada protsessi käiku, missugused nähtused esinevad kohtupraktises sageli, tuleb tõstatada, et jaoskonnakohtunike spetsialiseerumine meil ei ole mõeldav, kuna jaoskonnakohtunikud meil peavad lahendamada kõiki võimalikke asju, olema midagi universaalkohtunike taolist. Puudub võimalus süvenemiseks. Selle tulemuseks on, et jaoskonnakohtunike otsused tööõiguslikes küsimusis on sageli vähe põhjendatud ega jää kõrgemates instantsides püsima. Vajadus edasikaebamiseks aga pikendab menetlust või, kui nõudjal — töövõtjal — puuduvad võimalused edasikaebamiseks, võib jääda püsima palju ekslikke otsuseid. Kohtutegeluse ühtlust tööõiguslikes küsimusis killustab meil veel seegi asjaolu, et kehtiva korra järgi (tööliste töölepingu seaduse § 40) töölepinguil põhinevad nõudmised tulevad arutlusele nõudja elukoha piirkonna kohtus. Juhtudel, kui hulk töölisi hageb oma tööandjalt olenevalt oma elukohast, eri jaoskonnakohtuis, saabuvad, nagu kogemused näitavad, analoogilistes asjades hoopis erinevad otsused. Lõpuks ei saa meilgi unustada asjaolu, et juhtudel, kui on tegu kollektiivsete õiguslike tülidega, nt. kollektiivlepingute ja eriti töötlide lahendamise komisjoni otsuste rakendamise, aeglane menetlus ja õigusemõistmine erinevais kohtuis häirib kogu käitise toodangu käiku.

Nendest kaalutlustest väljudes on päris õiged seisukohad, milledele asuti Kohtuministeriumis toimunud nõupidamisel ja mis saavad lähtekohaks vastava seaduseelnõu välja-töötamisel.

Sellekohaselt neljas suuremas linnas (Tallinnas, Tartus, Narvas ja Pärnus) õigusemõistmine töökaitseasjades (tsiviil-asjad) koondatakse ühe jaoskonnakohtuniku kätte. Näib, et vastavate toimetuste arv Tallinnas on sellane, et see võiks anda tööd ühele jaoskonnakohtunikule terve töökoormatusega, eriti sel juhul, kui sama jaoskonna kohtuniku kätte koondada ka töökaitse seaduste rikkumisest järgnevad kriminaaltoimetused.

Toimetused, mis sel kujul koondatakse ühe jaoskonnakohtuniku alluvusse, võiksid olla määratletud järgnevalt:

1) tsiviiltüüdid, mis tulenevad töölepinguliste, teenistuslepinguliste, kollektiivlepinguliste või õppelepinguliste töövahekordade olemasolust, kui tsiviiltüüdi on nende lepinguliste töövahekordade osaliste endi vahel, või mõne nimetatud osalise ja kolmanda isiku vahel, ja

2) tsiviiltüüdid, mis tulevad töövõttelepinguliste vahekordade olemasolust, kui sama lepinguga kohustuvad mitmed töövõtjad ja tsiviiltüüdi on töövõtjate vahel.

Eelnevast järeldub, et vastav hagi (nõue) ei tarvitse sugugi põhineda sellekohasel teenistuslepingul, vaid võib olla tingitud ainult selle lepingu olemasolu faktist. Nt. palgalise puhkuse nõue ei põhine ju otseselt lepingul, vaid seadusel, kuid järgneb ometi lepingu

olemasolu faktist. Samuti ei oleks haaratud mitte ainult lepingu osaliste omavahelised tsiviiltüüdid, vaid ka tsiviiltüüdid kolmandate isikutega, mis järgnevad jällegi töölepingu olemasolust, nt. hagit kindlustusühisuse vastu, hankeandja vastu, kes ei pidanud kindni tööliste rahuldamiseks hankevõtjal saada olevaid summasid, jne. Lõpuks kuuluvad siia ka n.-n. artellitööliste omavahelised hagit, nt. kogusummasaadud palga omavahelise jagamise üle jne.

Puutuvalt menetluse töökaitse asjades leiti, et tuleb välja jätta teine sisuline aste (apellatsiooninstants, ringkonnakohtu II aste) asjades nõudehinnaga kuni 150 kr. ja jaoskonnakohtuniku otsus oleks otseselt kaevatav kassatsioonikorras Riigikohtu tsiviilosakonda. Menetluse kiirustamiseks on see muidugi vajaline. Lahtiseks jääb sel puhul küll kaevatavus juhtudel, kui nõudehind on kuni 50 kr., kus teatavasti kassatsioonikaebus Riigikohtule ei ole võimalik. Apellatsioonikaebuse äralangemisega jääks siin kaevatavus üldse ära. Nähtavasti aga tuleks neil juhtudel anda siiski kasseerimise võimalus Riigikohtusse.

„Kehtiva tööõiguse“ konsepti arvustuse puhul

Ilmar Rebane on ühe minu poolt autoriseeritud konsepti, nimelt „Kehtiva tööõiguse“ kohta Tööliskoja Teataja 1939. a. nr. 12 pealkirja all „Tööõiguslikku kirjandust“ arvustavalt sõna võtnud. Olgu märgitud, et mainitud konsept annab ülevaate ainult osa peetud loengute kohta. Peale mainitu on ilmunud konseptina veel sotsiaalpoliitikat käsitlev „Sotsiaalhalduspoliitika“. Alljärgnevalt esitan oma märkmed samas järjekorras kui I. R.

Sisekorramääruse (SKM) kohta väideti konseptis, et see ei saa tühistada töölepingu sätteid, et see pole töölepingust tugevamajõulisem, vaid vastupidi. I. R. eitab seda ja väidab, et SKM võib töölepingu sätteid muuta, et ta on viimasest tugevamajõulisem. Ta põhjendab seda väitega, et üldaktil on tugevam jõud kui üksikaktil. Üksikakt kui üksikuid norme sisaldav akt ei saa muidugi üldakti täies ulatuses tühistada, kuid on väga hästi võimalik, et esiteks iga üldakt pole võimeline iga üksikakti muutma ja teiseks, et mõnikord teatav üksikakt võib teatavas osas üldakti sätteid tühistada, et üksikakt teatavate üksikute isikute suhtes on üldaktist tugevam, et ta teeb erandi üldakti dispositiivsele sättele. See ei too aga paratamatult järeldusena kaasa seda, et üldakt peaks siis üksikakti konkretiseerima, et üldakt peaks üksikaktist tuletuma või et ta delegatsiooninormiks peaks üksikakt olema. Vastastikune kaadavus või kaadamatus ei tarvitse ühtuda delegatsioonisuhtega.

Kehtivat tööõigust tuleb tõlgendada normide sisu ja mõtte järgi. Täiesti arvestamata tuleb jätta asjaolu, kas üks või teine tõlgendusviis on tööliste kasulik või kahjulik. Aga sellasest sotsiaalpoliitilisest lähtepunktistki meil pole põhjust SKM-e nor-

mide eelistamiseks ei kollektiivlepinguile ega individuaalseile töölepinguile. Kuna SKM-e loomine on meil ainuüksi tööandja võimkonnas, siis kollektiivlepingute loomiseks on vaja juba kutseühingute kaastööd ja töölepingute puhul tööliste nõusolekut. Muul juhul riikides, kus SKM antakse käitislepinguna, on sotsiaalpoliitiliselt põhjendatud ka ta eelis töölepingule. Seni kuni meil seda demokraatlikku süsteemi pole kehtimas, on parem juba liberalistlikku töölepingut eelistada autokraatsele SKM-ele.

SKM sisaldab näiteks andmeid tööpäeva ja selle alguse ning lõpu, palgamaksmise aja ja koha kohta jne. Kui näiteks tööline on tööandjaga kokkuleppel töölepingus sätinud, et ta saab kord nädalas palka, siis ei saa tööandja temalt seda õigust uue SKM-e andmisega võtta, mis näeb ette vaid palgamaksmist kaks korda kuus. Kui on kellegagi pikemaajaline tööleping sõlmitud, mis ette näeb 7-tunnise tööpäeva, vaba päeva pühade laupäevadeks, maksuta sauna jne., siis ei saa tööandja ühepoolset neid õigusi tööliselt ära võtta. Peale TT lepingus § 43 loetletud küsimuste võidakse igasuguseid muidki küsimusi SKM-esse sisse võtta. Kui ka nendegi suhtes peaks SKM töölepingust tugevam olema, siis pole tööline millegagi kindlustatud, et tema töölepingust veel midagi järele jääb.

Nagu konspektis märgitud, on SKM mõnes osas, näiteks ettevaatusabinõude sättimisel, töölepingust tugevamaajulisem, samuti kui kollektiivlepingust, kui viimased annavad käitise töölistkonnale vähemat kaitsesõnnetusjuhtumite vastu. Varasemas saksa õiguses anti SKM käitislepinguna. Isegi sel puhul arvas saksa autorite enamuse võimalikuks SKM-ele vastukäiva sisuga töölepingute sõlmimise (Jacoby, lk. 330; Hueck-Nipperdey II, lk. 337, 348; Kaskel-Dersch lk. 133 ja t.). Teised autorid põhjusel, et SKM on käitislepinguna kollektiivleping, eitasid seda (Sinzheimer j. t.).

Kriminaalseadustiku § 508 mainimine pole ekslik. Täpsem oleks olnud tekst: (Vrd. KrS. §§ 508, 510—512 j. t.). KrS. § 508 on neist kõige laialtulatulisem nii karistatavate isikute (kõigi käitiste töötajad) kui ka avaldatud saladuste suhtes.

Mis puutub töölisvanemaisse, kel tööleping on sõlmitud kindlaksmääratud ajaks või töö täitmiseks, siis on konspektis öeldud, et seadus ei anna selget ega kindlat vastust küsimusele, kas vastava töö täitmisel või tähtaja lõppemisel tuleb nende töösuhte lugeda lõpenuks või mitte. Samuti on öeldud, et seadus ei sisalda sätet, mis kohustaks tööandjat niisuguse töölisvanemaga uut töölepet sõlmima. Seega on küsimus konspektis öieti lahtiseks jäetud, kuigi on osutatud ühele võimalikule seisukohale, mille järgi töölisvanema volitused kestavad, kuid töösuhte katkeb. Viimase suhtes võtab I. R. kindlalt eitava seisukoha.

Seda võib õiguspoliitiliselt ju väga hästi põhjendada, õiguslikult on seda aga raske teha. Tsiteeritud Riigikohtu otsus ei an-

na selle küsimuse kohta mitte kindlat vastust, kuna ta aluseks on olnud määramatuks ajaks sõlmitud töölepinguga töölisvanem. Vastav lause on seal täiesti liigne ja sellelt ei lähtugi Riigikohtu otsus. Otse paratamatu see just ei ole, et töölisvanem peaks käitises töölisena töötama. Kui tal vastav sissetulek on kindlustatud, saaks ta just siis kõige paremini oma ülesandeid täita. Põhimõtte, et tööandja on kohustatud töölepingut sõlmima, et töösuhte tekib või pikeneb tööandja nõusolekuta, on meie õigusele täiesti võõras ja seda oleks tulnud selgesõnaliselt väljendada. Ainult sotsiaalpoliitilistel põhjustel ei saa me seda põhimõtet õiguslikult olemasolevaks tunnustada.

Saksa tööõiguse omaaegsed teoreetikud väljendavad üksmeelselt, et määratud tööks või ajaks sõlmitud lepingud lõpevad vastava aja saabumisega ja neil puhkudel ei tule rakendada töölisvanemate kohta kehtivaid erisoodustusi (Kaskel-Dersch, lk. 219; Hueck-Nipperdey I lk. 254; Flatov § 96, 1 j. t.). Vastavas saksa seaduses oli aga otseselt väljendatud, et töölisvanema volitused lõpevad töösuhte lõppemisega, kusjuures tööandja poolt töösuhte ühepoolseks lõpetamiseks oli kitsendus. Meil oleks tulnud kas see süsteem valida või siis otsekohe väljendada, et töösuhte loetakse pikendatuks volituse kestvuse ajaks, kuna praegune olukord on siiski ebatavaline.

Praktilises eluski võivad teatavad raskused I. R. seisukohta omaks võttes esile tulla. Oletame, et käitise palgatakse eriteadmisi omav kõrge palgaga tööline mõne sisseseade parandamiseks ja temaga sõlmitakse leping vastava paranduse läbiviimise ajaks. Oletame, et see tööline valiti töölisvanemaks. Kui me vastava töö lõpetamisel tema töösuhte lõpenuks ei loe, tekivad raskused küsimuse lahendamisel, mis tööks tööandja teda nüüd võib kasutada, kui tema erialalist tööd enam ei ole jne.

On väga küsitav, kas I. R.-sele vastupidine seisukoht sotsiaalpoliitiliselt töölisvanematele nii väga ohtlikuks kujuneb. Esiteks sõlmitakse käitistes väga harva lepinguid määratud ajaks või määratud töö täitmiseks. Töölisvanemate tihedama valimise motiivil ei hakka käitise omanik oma töölisega seda liiki lepinguid ka rohkemal arvul sõlmima, sest arvatavatest töölisvanema kandidaatidest saab ta määramatuks ajaks sõlmitud lepingute puhul ülesütlemist tarvitanud niisama kergesti lahti. Teiseks on väga küsitav, kas tööandjale ongi see töölisvanem kasulik, kes ise tööline enam ei ole.

Teatud eeldustel võib seesugune töölisvanem oma ülesannet väga tõsiselt võtta ja kogu oma aja pühendada käitise ja selle dokumentidega tutvumiseks ja tööandjalt või selle ametnikelt seletuste nõudmiseks. Heal tahtmisel võib seaduse § 59 nii tõlgendada, et seesugune töölisvanem saab oma endise tasu edasi. Paremat olukorda ei või siis töölisvanem tahtagi.

Mis puutub Tööstuslike käitiste tööaja seadusse, siis kehtib see siiski ainult vastavates käitistes ja vastaval töö-

alal töötamise kohta. On keelatud töötamine seadusele alluval tööalal kas või tunnigi ulatuses, kui sama tööline samal päeval on mõne teise tööandja juures või mõnes teises käitis juba maksimaaltööpäeva ulatuses töötanud. Seesugune kõrvaltöö pole lubatud. Seaduse kohaselt pole aga kõrvaltöök takistust seadusele mittealluva tööalal, muidugi eeldusel, kui viimaste kohta ei maksa erisätteid. On võimalik, et tööline pärast seda, kui ta on tööstuses maksimaaltööpäeva töötanud, kaupleb enda tunniks või paariks põllumajanduslikule tööle, käib passijana koduses majapidamises või kannab ajalehti laiali. Kui keegi on kohustatud hommikul ühe tunni töötama tööstuses ahjukütjana ja ülejäänud aja tööde järelevaatajana, siis ei kehti tema suhtes 8-tunniline tööpäev. Võiksime öelda, et iga tööline võib teha piiramatult kaua lisatööd, mille suhtes ei kehti töökaitse seadusi, peale selle töö, mille kohta kehtib maksimaaltööajaseadus. Viimast tööd võis ta teha kas kogu maksimaalse aja ulatuses või alla seda. Kui aga selle lisatöö kohta kehtivad tööaja kitsendused, siis tuleb arvesse võtta juhtumite, mille järgi tööline ei ületa eraldi kummagi tööalal nende maksimaaltööaega ja mõlema tööalal kokku pikemat maksimaaltööaega.

Kes ühel ja samal päeval töötab põllumajanduses ja tööstuses, allub oma üldise tööpäeva pikkuse suhtes põllutööliste kohta kehtivatele tööaja seadustele, kes töötab tööstuses ja kontoris, see tööstustööliste tööaja seadusele kui pikemat maksimaaltööaega sättivale seadusele jne. Neil juhtudel peab saama täpselt eritleda iga tööliigi aega. Kui tööandjal on näiteks võimalus ja õigus igal momendil töölist põllutöölt tööstustööle käsutada, siis allub see tööline täiesti tööstustööliste tööaja seadusele. Muide, on avaldatud arvamist, et teise tööandja teenistuses võib tööline ka näiteks tööstuses teist kaheksa tundi töötada (Kaskel, 1925. lk.

172). Viimane seisukoht pole õige (Hueck-N. I 397, Kaskel-Dersch, lk. 274 j. t.).

Mis puutub palgaavanssidesse ja alimentidesse, siis on tähelepanu juhitud sotsiaalpoliitilisel ebakohasele sättele, mille järgi võidakse avansside katmiseks tervet palka kasutada, kuna alimentide rahuldamiseks tavalist palga murdosa. Tervet palka ei saa üldse arestida ja osa palga arestimisel võib tööandja arestist vabaks jäänud palgaosa avansi katteks võtta. Kuidas korraldub asi juhul, kui on konkureerivad nõudeid, selgub tsiviilprotsessi kursusest. Sama võiks öelda ka TsKpS § 1215-a refereeringu kohta, olgu et ka konspektist võib heal tahtmisel järgnevast lausest välja lugeda, et küllap see käib vallasvara kohta.

Ma ei leia selle lühikese lause olevat eksliku, kus väidetakse, et tööinspektor kinnitab töölisnõukogu valimised. On üldse asjatu juriidilisel eritleda valimisprotokollil kinnitamist ja valituse lugemist. Kui need aktid antakse eraldi, siis on nad mõlemad ühesugused deklaratiivsed aktid. Nad mõlemad mahuvad valimiste kinnitamise mõistesse. Tööinspektor ei jäta midagi kinnitamata, mis kuulub hädavajalisel valimise mõistesse.

Töötülide lahendamise alal tuleks märkida, et see asjaolu, kui seadus kõneleb veendumusest, ei tarvitse paratamatult suva tähendada. Norm võib väga hästi sätte anda, millega seda isikut millekski kohustatakse, kes milleski on veendunud või teadlik. Et see pool, kes on streigiohust teadlik, on kohustatud töötüli algatama, selgub seaduse § 1 ja 3. Praktiliselt pole sellel kohustusel aga mingit suuremat tähtsust, nagu selgub konspekti järgnevast tekstistki.

Peale algul mainitud kriminaalseaduse paragraafide tuleks konspekti lk. 79 lugeda Teedeministeeriumi Ehitusosakond. Teisi viigu. peale kergetimõistetavate trükivigade, pole ma seni leidnud.

P. Vihalem.

Tööliskoja üldkoosolek

3. märtsil s. a. toimus Tööliskoja ruumes Tööliskoja üldkoosolek. Koja esimees J. Kurvits esines ülevaatega Tööliskoja tegevusest, peatudes eriti seisukohtadel ja parandusettepanekuil, mis koja poolt on esitatud uute sotsiaalseaduste suhtes. Koja nõunik A. Renning refereeris tööliste olukorrast erakordsel ajal, selgitades töövõimaluste, palgaolude ja elatusmaksumuse kujunemist ja tööpuuduse vastu võitlemise küsimusi.

Läbirääkimistel A. Petrov märkis: Sõja algusest on juba 5 kuud möödunud ja vanad toorainete tagavarad tööstustes on lõppenud. Uued tagavarad aga on tunduvalt kallimad, mille tõttu eriti tööliste ostujõud langeb nende madalate palkade tõttu. Meie palgapoliitika peaks võtma teise suuna. Palgaküsimust tuleks silmas pidada eriti töölisanemaal, kuna praegu kuteühingud on töötülide algatamisest välja lülitatud. Peaküsi-

mus seisab siiski tööliste eneste jõu koondamises ja organiseeritud tööliste hääli võib ka praeguses olukorras palgapoliitika korrigeerimise luua. Samuti näitab sotsiaalseaduste kurb saatus, et on vaja organiseeritud jõudu tööliste nõudmistele läbiviimiseks ja kõigepealt — vaba töölisühingute keskkliitu.

A. Laane: Tähtsaks probleemiks on praegu tööliste toitlustamise küsimus. Selles asjas peaks Tööliskoda astuma tõhusaid samme, taotledes, et tööliste antaks teatavad toiduaineid teatud hulgal odavamalt hinnaga turuhinnast, kusjuures juuremaksu teostaks riik. Esmajärjekorras tuleks tähelepanu pöörda suhkrule.

E. Kadakas: Kõigest $\frac{1}{4}$ töölistest jääb tööle ühe aasta pärast, nagu valitsuse ringkondades arvatakse. Eriti tekstiiltööstust ähvardab tooraine puudus, ja just puuvilla näol. Siin on tähtis kaubavahetus Nõukogude

Liiduga. Koda peaks taotlema tööbörside ümberkorraldamist selles mõttes, et kõik töötud võiksid seda kasutada ja et inimesi ei kustutataks töötute nimekirjast, kui nad ei saa minna metsatöödele provintsi.

E. Petree: Sotsiaalseaduste suhtes peaks olema kord, et ükski seadus ei hakkaks kehtima ilma koja ja kutseühingute seisukoha ärakuulamiseta.

R. Jurtom: Praeguse töötulide lahendamise korraga ei saa tööliskond leppida. Käitiste suurtest kasudest hoolimata ei tõsteta nimetamisväärselt tööliste palku.

Edasistes rohketes sõnavõttudes koja liikmete poolt rõhutati töölisanemate fondi tegevdamise vajadust, milline fond on tõestanud oma elujõudu, osutudes raskel ajal eriti vajaliseks. Kibedalt arvustati vabrikantide ühingu märgukirjade seisukohti sotsiaalseaduste ja palgaolude asjus.

Ühel häälel võeti vastu järgmine resolutsioon:

Eesti majanduselu ja sotsiaalpoliitika viimaseaegne areng on valmistanud tööliskonnale sügava pettumuse. Tööliste olukord halveneb, vastupidiselt lubadustele, elukalliduse tõusu ja töövõimaluste vähenemise tõttu, kusjuures töötulide lahendamise komisjon ei osuta tahet palkade tõstmiseks vastavalt elukallidusele. Samuti on jäänud lunastamata lubadused tööliste omavalitsuse jaluleseadmiseks Töövõtjate Kutseühingute Keskliidus ja töötulide lahendamise seaduse muutmiseks. Pole ka ikka veel käiku antud vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seadusele.

Vabariigi Valitsuse poolt on esitatud vaid väiksema ulatusega sotsiaalseadusi ja neidki poolikul ja tööliskonnale vastuvõtmatal kujul. Ka lubadus tööliskorterite suurejooneliseks ehitamiseks on jäänud seni täitmata.

Töölisanemate koosolekud

Tallinnas

7. märtsil s. a. toimus Tallinna Rahvamaja saalis ülelinnaline Tallinna töölisanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ühine koosolek. Ülevaatega Tööliskoja tegevusest esines Tööliskoja esimees J. Kurvits. Läbirääkimistel avaldati rahulolematust töötulide lahendamise seadusega ja kitsendustega kutseühingute tegevuse alal. Rvl. L. Johanson refereeris tööpuudusest ja töökohustusest, peatudes eriti riigi töökeskuse kavadel. Üksmeelsete läbirääkimiste järele võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Tuleb loobuda kõikidest kavatsustest, mille eesmärgiks on töösunduse sisseseadmine ja tööliste ühelt töökohalt teise asumise kitsendamine. Nende kavade teostamine sünnitaks põhjendamata häireid ühiskondlikus elus. On võõrastav, et neid tööliste orjastamise kavu koostavad ja propageerivad Tartu ülikooli mõned tegelased.

Siseturu ostuvõime tõstmiseks tuleb tõsta tööliste ja teenijate töötasu. Senise töötasu ostujõud on üldiselt langenud ega võimalda

Pealetungiva tööpuuduse vastu ei võidelda, kui mitte arvata avalikke töid, mis alustatakse suure hilinemisega ja kus leiab raken dust väiksem osa töölistest.

Tööliste nõudmine, et majanduse reservid ja sõjakonjunktuuri kasud peavad minema rahvamajanduse elustamiseks, on seni täitmata. Samal ajal püsib tööliskonnas põhjendatud kartus, et hoolimata olukorra raskustest ja rahva selge tahte vastu on ettevalmistamisel suur aadrilaskmine Eesti majandusele lahkunud sakslastele tasu maksimise näol.

Ühtlasi sepitsevad mõningad ringkonnad tööliste viimist orjadeseisusse töösunduse kaudu ja nende põhivabaduste kõrvaldamist, tekitades seega vaenu ja kibedust eesti rahva hulgas.

Üldkoosolek leiab, et üleolev suhtumine tööliskonna nõudmistele ja õigustele ei ole lubatav, liiatigi veel praegusel erakordsel ajal. Üldkoosolek nõuab, et riigivõim hakkaks vähimalt edaspidi tõsisemalt arvestama tööliskonna huve ja tahet.

Üldkoosolek võttis vastu koja 1940/41. a. tegevuskava, kusjuures soovitati eriti rõhku panna tööpuuduse ulatuse uurimisele. Samuti võeti vastu koja 1940/41. a. eelarve tasakaalus Kr. 39.500 ja moodustati toimkonnad. Toimkondadesse valiti: sotsiaalpoliitilisse toimkonda — V. Ado, E. Petree, A. Petrov, A. Raidma ja A. Saul; töölisanemate toimkonda — A. Kaasik, E. Kadakas, E. Petree, J. Puhkur ja A. Vettmann; haridustoimkonda — G. Aarma, V. Hansmann, R. Kimberg, V. Kings ja G. Metsvald; ühistegevustoimkonda — G. Aarma, A. Kaasik, R. Leinat, P. Pihlak ja A. Raidma.

töölisperekondadele vajalisi elutarbeid. Suurtööstuskäitistelt tuleb nõuda, et nad ehitaksid oma töölistele tarvilisel arvul elukortereid. Tööliste väikekorterite ehitamisega tuleb alata juba tänavusel kevadel. Koolikohustus tuleb pikendada 6 aastani. Kutseühingutele tuleb anda riiklikku toetust nende töötute liikmete toetamiseks. Tööpuuduse vastu kindlustamine tuleb seadusega teostada. Töövõimetute, vanade, leskede ja vaestelaste kindlustamine tuleb kiirelt ellu viia.

Koosolekust võttis osa üle 100 töölisanema.

Tartus

Tööliskoja Tartu esinduses toimus 6. märtsil s. a. ülelinnaline Tartu töölisanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek, kus kõnelesid Tööliskoja nõunik A. Renning „Tööliste olukorrast praegusel ajal“ ja Tööliskoja Tartu esinduse esimees O. Koplus „Tööliskonna päevaküsimustest“. Koosolekul võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Tartu töölisanemate, Tööliskoja valijasmeeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek Tartus 6. märtsil 1940 leiab, et tööliste olukorra kindlustamiseks antud lubadused on jäänud teostamata. Hindade tõusu vastu ei astuta otsustavaid samme ega tõsteta tööliste palku vastavalt elukallidusele. Samal ajal, kui tööliste olukord halveneb ja töövõimalused vähenevad, jäävad ettevõtjate sõjakonjunktuuri kasud maksustamata ega mõelda majandusliku tõusu ajal kogutud reservide kavakindlale rakendamisele.

Erilist kibedust tekitab tööliskonnas asjaolu, et Tartu Ülikooli ringkonnad ässitavad riigivõimu tööliste vastu, õhutades töökoha vaba valiku õiguse kaotamist ja seega töösunduse sisseseadmist.

Eesti töölisel sellega ei lepi ja astuvad, nagu üks mees, nende salakavalate kavade vastu.

Erakordne aeg nõuab riigivõimult lugupidamist tööliste õigustest ja nende nõudmistest.

Et ära hoida Eesti rahvamajanduse katastroofilisse olukorda sattumist, tuleb tööliste palku, mis juba niigi on madalad, tõsta vähimalt vastavalt elukalliduse tõusule. Ei ole kasu sellest, kui käitise majandusliku kandevõime kindlakstegemiseks töötülide lahendamise komisjon laseb teha ekspertiisi, kuid otuse tegemisel jätab selle arvestamata. Töötülide lahendamise seadust on tarvis muuta vastavalt Tööliskoja ettepanekule.

Riigivõimu poolt tuleb elukalliduse tõusule panna kindel piir, võttes hinda põhjendamata tõstjate vastu tarvitusele karme abinõusid. Ei saa õigeks pidada, et valitsus ise soodustab hindade tõusmist põllusaaduste ostuhinnaks määrates kõrgema hinna vabaturu müügihinnast.

Kehtiv tööbörside korraldus on halb ega vasta tegeliku elu nõudeile. Tööbörsid tuleks vastava seadusega ümber korraldada nii, et kõik töötud võiksid seal end registreerida, mitte ainult need, kes selles piirkonnas on elanud üle kahe aasta. Ei ole otstarbekohane ja õige see, kui tööbörsis töötuna registreeritule tehakse kohustuslikuks tööbörsi poolt pakutud teatud koha vastuvõtmine ja, kui töötü seda vastu ei võta, ta töötute nimekirjast kustutamine, kuna iga tööd ei ole ju igal töölisel võimalik vastu võtta.

Põhjendamatu kõrgeid üürihinde tuleb viivitamata alandada. Seda ei saavutata mitte üüriseaduse rakendamise põhimõttelise otsusega ega ka mitte aegaviitva korterite uuri-

misega, vaid üüriseaduse viivitamatu rakendamisega.

Perekonnaelu soodustamiseks on vajaline meil maksetavate väikeste palgade tõttu panna maksa lasteabiraha seadus. Kui tööliskonda ei peeta alama väärtusega kodanike kihiks, siis ei tohi ka töölisi seada halvemasse olukorda lasteabiraha suhtes ja lasteabiraha töölistele ei tohi olla väiksem kui seda antakse riigiteenijatele. Lasteabiraha kassa peab olema tööliste eneste valitseda.

Igale töölisel on vajaline puhkus ta lervise ja tööjõu kosutamiseks. Sellepärast peaks palgalise puhkeaja seadus haarama kõiki töövõtjaid. Palgalist puhkeaja tuleb anda vähimalt 12 tööpäeva aasta kohta. Milgi juhul ei tohi palgaline puhkeae väheneda praegusest. Palgalise puhkeaja tasu peab olema vastav tegelikule teenistusele.

Töökaitse seaduste ja määruste rikkumisi esineb liialt sagedasti, mille vastu tuleks tarvitusele võtta energilisi ja tõhusaid abinõusid. Selleks tuleks suurendada karistuse määri ja tõsta järelevalveametnike arvu, kuna tööinspeksiooni praeguse koosseisu juures tõhusa järelevalve teostamine on võimatu.

Töökonfliktide lahendamiseks tuleb luua erilised töökohtud, mille koosseisust osa võtavad ka tööliste esindajad.

Juba viis aastat on mööda ajast, mil likvideeriti tööliste vabalt valitud ametiühinguline keskus Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatuse tagandamisega ja ajutise juhatuse määramisega. Vahepeal on antud kümneid lubadusi ja tähtaegu, mil töölisel pidid võima uuesti valida keskliidu juhatuse. Vahepeal on antud ka töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus, on antud ka kutseühingule normaalpõhikirjad ja kutseühingud on üle viidud uutele põhikirjadele, kuid valimata on ikkagi kutseühingute keskliidu juhatuse ja teised organid. Tööliskond ei taha enam lubadusi, vaid ootab seni antud lubaduste peatset täitmist.

Päevaalgust pole ka veel näinud suured ammulumatud sotsiaalseadused — vanaduse ja invaliiduse vastu kindlustamise seadus, samuti ka haiguskindlustuse seaduse laiendamine kõigile töövõtjatele, millede järgi on kindendav tarvidus.

Koosolek nõuab, et kaotataks kitsendused tööliste isetegevuse ja organiseerimise alal, et töölistel oleks võimalik vabalt oma küsimusi arutada ja otsustada kutseühinguis kui ka käitise koosolekui oma olukorra parandamiseks. Tööliste kutseühingud olgu niisama vabad kui on vabrikantide ühingud.

Käitiste elu

Tallinnas

Krulli töölised nõustasid vähema palgatõstmisega.

A.-s. „Franz Krulli“ metallitehase tööliste üldkogul otsustati pärast aruanete ärakuulamist võtta vastu käitise juhatusele 3-sendiline palgakõrgendus tunnis. Käitise

juhatuse oli teinud veel teise ettepaneku — tõsta tööliste palku 4 senti tunnis, kuid tingimusel, et töölised enne 3 kuud ei alusta uut töötüli. Elatusmaksumuse kiire tõusu tõttu pidasid töölised vajalikeks endale jätta vabad käed ja leppida esialgu väiksema palgatõstmisega. Koosolekul oli 400 töölise. Surma läbi lahkunud kaastööliste omaste toetamiseks

otsustasid töölised loovutada iga kord 25 senti oma palgast, mis palgamaksmisel maha arvatakse.

Käitisel on tellimisi 8 kuuks.

O.-ü. Rõivas ja Polestšuki käitises nõutakse 15—25% palkade tõstmist.

O.-ü. Rõivas ja Polestšuki töölise üldkogu koosolekul otsustati nõuda väiksemalpalgalistele 25% ja suuremalpalgalistele 15% palka juure. Öövahetuses töötavatele töölisele nõuti 20% palka juure. Aruandega esines töölisvanem J. Sarap. Käitises töötab 45 töölis.

ETK naelatehase koosolekult.

ETK naelatehase töölise üldkoosolekul otsustati loobuda uuest töötulist ja leppida senise palgalisega, mille järgi tükitöölised said hiljuti 2—4 s. tunnis juure. Möödunud aastal olevat käitises palku tõstetud umbes 8% võrra. Töölisele hakatakse lõunaks andma sooja suppi 17 sendiga liiter, kusjuures toidunõud ja teenimine on käitise poolt tasuta.

ETK karbitöölise palku tõsteti.

ETK karbitööstuse töölise üldkogu koosolekul valiti uueks töölisvanema kandidaadiks Elmar Pedak ja asemikuks Arnold Nut. Peale kahe esinematu valiti valimiskomisjoni Th. Pöder, V. Urn, L. Toompuu ja J. Jõgis. Esialgse kokkuleppe järgi on läbirääkimiste tulemusena käitise juhatusel poolt tõstetud meestöölise palku 2—2,5 senti tunnis ja naistele 2—5 senti tunnis. Karbitööstuses tõsteti tükitöölise palku keskmiselt 5% ja kõvapapitööstuses keskmiselt 8%. Peenahatööstuses tõsteti mõnel tükitöölisel individuaalselt palku. Kestatööstuse töölised said 15 senti päevas juure.

„Kuduri“ töölise üldkoosolekult.

„Kuduri“ tekstiiltööstuse töölise üldkoosolekul ettekantud aruandest selgus, et 20%-lise palganõudmise asemel on saadud 1 sent meetrilt juure ja töötervishoiu olusid on teataval määral parandatud. Päevatöölise palku tõsteti osaliselt 1. märtsist alates 20 senti võrra päevas ja tükitöölistel samuti. Koosolekul otsustati juhtida tööandja tähelepanu mitmesugustele käitises valitsevatele puudustele.

Töölisvanema kandidaatideks seati J. Lepisto, A. Rannus ja H. Tarm.

Johanson paberivabrikus palganõudmine.

Johanson paberivabriku töölise üldkogu koosolekul otsustati nõuda 5 senti tunnis palgakõrgendust. Tööriietust nõuti neile tööliste, kes seda seni pole saanud.

A.-s. O. Kilgase alustati töötüli.

A.-s. O. Kilgase tekstiilkäitise töölise üldkoosolek otsustas alustada töötüli järgmiste nõudmistega läbiviimiseks: Ajatöölisele, olenevalt palga kõrgusest, nõuti 1—5 snt. tunnis juure. Tunnipalga alammääraks meestele 30 snt. ja naistele 25 snt. tunnis. Tükitöö hindu tõsta 15%. Tükitöö korral peab olema tagatud meestele 40 ja naistele 30 snt. tunnis.

Töölisnõukogu aruandest selgus, et vabrik kannatab toormaterjali puuduse all. Töölisele maksetakse lasteabiraha endise 5 kr. asemel nüüd 10 kr. juure.

Töölisnõukogu liikmete kandidaatideks seati üles M. Mälk, O. Ruus, V. Riga, A. Ausmees, F. Margis, M. Koplimala, H. Mandre, O. Schiko, A. Obustkoppel, A. Adorf, O. Mitrov, N. Kärner, L. Johanson, U. Rützel, H. Arkipus ja S. Kaamann.

Koosolekul võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Praegusel ajal peab riigivõim pingutama kogu jõudu tööpuuduse ärahoidmiseks. Selleks tuleb hoolt kanda, et rahval oleks võimalik osta vabrikusaadusi senisel arvul ja et palkade tõus jõuaks elukalliduse tõusust ette.

Koosolek leiab, et Riigikogul tuleb lasteabiraha seadus vastu võtta Tööliskoja ja kutseühingute poolt esitatud kujul. Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud seaduse eelnõu on puudulik.

Eriti on tarviline, et seaduse alla arvataks kõik töölised ka väikekäitistes ja hooaja töölised, et abiraha normid oleksid niisama suured kui riigitöölistel ja et kassa organeis oleksid esitatud töölise organisatsioonid.

Koosolek nõuab, et tööliskonnal oleks võimalus vabalt ja takistamatult kasutada oma seaduslikke õigusi olukorra parandamiseks ja praeguste raskuste võitmiseks. Töölise kutseühingud olgu niisama vabad nagu vabrikantide ühingud. Kutseühingusse astumine olgu igal töölisel vaba.

Koosolek nõuab, et Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud palgalise puhkeaja seadus võetaks vastu Tööliskoja ja kutseühingute ettepanekute kohaselt. Iga tööline, kes on töötanud ühe aasta, peab saama vähimalt kaks nädalat puhkust.

Linna käitistes.

Tall.-Harju Omav. Töövõtjate Kutseühingu esimees A. Petrov ja sekretär O. Kask käisid 13. veebruaril k. a. Tallinna ülemlinna-pea juures ja esitasid kutseühingu juhatusel nimel märgukirja linna töölise-teenijate palganormide ümberkorraldamise ja tõstmise, lisapalga maksmise ja töölise elukorterite ehitamise asjus (vt. „T. T.“ nr. 2).

Pikemas kõneluses ühingu esindajad rõhutasid esitatud ettepanekute elluviimise vajadust, arvestades praegusi olusid. Ülemlinna-pea selgitas linnamajanduse ja rahanduse olukorda ja 1940/1941. a. eelarve koostamise raskusi seoses üldise olukorraga ning lubas ühingu ettepanekud esitada linnavalitsusele otsustamiseks.

*

Samal päeval linna ettevõtete töölisnõukogude esindajad andsid ülemlinna-peale märgukirja, milles töölisnõukogud nõuavad lasteabiraha normide tõstmist ja sõjalise õppuse eest tasumiskomisist kuupalgalistega ühel alusel.

Ülemlinna-pea kuulas ära töölisnõukogude seletuse ja selgitas omalt poolt linnamajanduse seisukorda ning lubas esitada ettepanekud linnavalitsusele seiskoha võtuks.

*

Ettevõtete osakonna juhataja linnanõunik V. Udam kutsus kokku 1. märtsil k. a. linnaettevõtete tööliskoogude ja T.-H. O. T. Kutseühingu esindajad ja ettevõtete direktorid ühiseks nõupidamiseks eespool tähendatud märgukirjades ja temale tööliskoogude poolt otse esitatud ettepanekute arutamiseks.

Linnanõunik selgitas nende nõudmistega ja ettepanekute täieliseks rahuldamiseks nõutavate krediitide suurust ja pidas vajaliseks, et nõupidamine võtaks põhimõtteliselt seisukoha krediitide suurendamise vajaduse kohta linnavalitsusele esitamiseks. Kui linnavalitsus nõustub suurendama vastavaid krediite, siis tuleks kokku uus nõupidamine kõigi ettepanekute üksikasjaliseks kaalumiseks ja kokkuleppe saavutamiseks.

Nõupidamine rõhutas palkade parandamise vajadust. Selleks tuleks linnavalitsusel suurendada vastavaid krediite.

Linnanõuniku poolt on ühise nõupidamise seisukohad esitatud linnavalitsusele. Märkimist väärib see asjaolu, et sellaseid nõupidamisi ei ole korraldatud enam aastaid, vaid töölise organisatsioonide ettepanekutele on sageli vastatud kirjalikult, ilma pikema põhjendusega „rahuldumata jätta“.

Esmakordselt avanes kutseühingul võimalus osa võtta palgaküsimuse käsitlemisest.

Sellane algatus on väga tervitatav ja õige omavalitsuse poolt. Tuleb soovida, et see muutuks traditsiooniks ja et kutseühing leiaks tunnustuse linnavalitsuse poolt kui täisõiguslik töövõtjate esindus.

Keemiatehasest „Eesti Destillaat“.

14. märtsil k. a. peeti „Eesti Destillaadi“ töölise üldkogu koosolek, kus antud aruandeist selgus, et nimetatud käitises on palgad ning muud töötõingimused äärmiselt viletsad. Näit. maksab tööandja tohukoorijatele nais-töölisele 4,5 snt. tohu kilost, missuguse tasu juures kõige paremal juhul võidakse teenida 1—1.20 kr. päevas, kusjuures juhul, kui tükitööd ei ole anda, maksetakse tohukoorijale tunnitööna 6 snt. tunnis. Kõik eeltoodu ületab aga asjaolu, et sedagi tasu ei makseta korralikult välja, vaid seda tasutakse krooni viisi.

Kõige selle juures asub käitis oma tootmisalal monopolisti seisukorras ning on riigilt saanud mõningaid soodustusi.

Palgaolude parandamisest ja uutest sotsiaalseadustest kõneles Tööliskoja liige A. K a a s i k.

Palgaküsimust arutanud, koosolek otsustas ühel häälel alustada töötüli järgmistele nõudmistele läbiviimiseks: 1) tohukoorijatele nais-töölisele 6 senti tohu kilo pealt ja tükitöö puhul tagatud põhipalgaks 1.50 kr. päevas, 2) kõigile tunnitöölisele naistele 10 senti tunnis juure, 3) kõigile meestöölisele 8 snt. tunnis juure, 4) kõigile nais-töölisele üks töökittel aastas, 5) kõigile meestöölisele üks paar töötunikesid aastas.

Töölisvanemale tehti ülesandeks astuda samme, et palk maksetaks korralikult palgapäeval välja ja et töökindaid ja seepi pesmiseks antaks töölisele tarvilisel määral.

A.-s. Tallinna liimi- ja kunstväetise käitise töölise üldkogu koosolekul 3. märtsil s. a. kõneles tööliskonna päevaküsimustest Tööliskoja liige A. K a a s i k. Töölisvanema aruandest selgus, et käitisel jätkub tööd kuni suvepuhkuseni, kuid edaspidi võib tekkida tõsiseid raskusi saaduste turustamisega.

Töölisvanema kandidaatideks seati üles Kraani, Tamm ja Boston. Valimiskomisjoni valiti peale töölisvanema kandidaatide veel Marti ja Raag.

A.-s. Massprodukti

töölise üldkogu koosolekul 12. märtsil s. a. seati töölisvanema kandidaatideks üles V. S o k k, G. Ringmaa, G. Kaasik ja V. Arro. Valimiskomisjoni valiti peale kandidaatide R. Tedrekull.

Palgaküsimuse arutamise järele võeti vastu otsus — nõuda palgakõrgendust kõigile töölisele võrdselt 6 snt. tunnis ja tükitöö hindadele 15% juure. Kui tööandja ülesseatud nõudmistele vastu ei tule, otsustati alustada töötüli.

H. Anton ja Ko.

töölisvanema valimised toimusid 27. ja 28. veebr. s. a. Töölisvanemaks valiti Harald Siirvee ja asetäitjaks Mai Kiviraiuja.

A/s. A. M. Luther'i

töölise üldkoosolek peeti 10. märtsil s. a. 285 töölise osavõtul.

Aruande tööliskoogude tegevusest ja käitise olukorrast esitas nõukogu esimees A. V e t t m a n n. Käitise juhatase poolt on teatatud, et töölisele tuleb veebruarikuu eest maksmisele elatusmaksumuse lisatasa 7—8% ulatuses keskmisest palgast. 15 uut töölise on juure võetud, 4 töölise vallandatud. Aruande järgi võeti vastu resolutsioonid, milledes nõuti vanade töötajate lahtilaskmise ja teistele töökohtadele ümberpaigutamise tõkestamist samal ajal, kui uusi töölise juure võetakse, käitise töölisele sauna ehitamist jne.

Tööliskoja instruktor H. I s k ü l l kõneles tööliskonna majanduslikest päevaküsimustest ja A. V e n d e r töölise korterioludest ja üüriseadusest. Võeti vastu resolutsioon, milles üldkoosolek nõudis käitise tööliskonna tervisliku seisundi säilitamiseks ja sotsiaalse olukorra kindlustamiseks väikekorterite ehitamist käitise tööliskonnale. Arvestades käitise suuri kasusid tuleks kogu tööliskonnale ehitada odavaid kortereid või töölisele võimaldada protsendita laenu, kestvusega 20 aastat, mis omaalgatuse korras läheks ühiselamute ehitamiseks.

Koosolekut juhatas E. H e r m a n n, protokollis A. V ä ä r.

Nagu varemalt märgitud, sõlmiti aasta algul a/s. A. M. Lutheri juhatase ja tööliskoogu vahel töötüli töötasude kohta soolide kokkuleppe, mille järgi palkade reguleerimine toimub elumaksumuse alusel. Mõõdunud aasta elukalliduse tõusu arvel tõsteti aasta algul töölise palka 6 prots. Kevadepühadeks toimus palkade tõstmise lepingu alusel käesoleva aasta senise elukalliduse tõusu katteks. Meestel palgad tõusid 5 senti ja naistel 3 senti tunnis.

Palgakõrgendamise nõue Tselluloosis.

O.-ü. P. P. P. V. käitise töölise teiskord- sel üldkoosolekul 2. märtsil s. a. nõuti kõigi töölise põhipalkade tõstmist nii mitme protsendi võrra, kui mitu protsenti elukallidus on tõusnud ajavahemikul 1. novembrist 1939. a. kuni nõude rahuldamiseni. Samal määral tõsta ka tükitöö hindu. Edaspidise elukalliduse tõusu puhul maksetakse kõigile töölisele elukalliduse lisa, vastavalt elukalliduse tõusule.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti karmide abinõude tarvitusele võtmist hindade tõstjate, liiakasuvõtjate ja spekulantide vastu. Esmajärgulistelt tarbeainetelt tuleb sisse- veotollil alandada. Suhkru toll ei tohiks olla üle 10 senti kilolt. Edasi nõuti uues laste- abiraha seaduses abiraha normide riigitöölis- tega ühele tasemele tõstmist ja kõigile töö- listele vähimalt 2-nädalase palgalise puhke- aja kindlustamist.

Koosolekul kõneles N. Ruus töölise ma- jandusliku olukorra parandamisest.

Koosolekut juhatasid O. Lember ja H. Nikker, protokollisid A. Arula ja A. Suits.

A.-s. Balti Puuvillast.

Käitise juhatuse poolt oli töölisele all- kirjade vastu teatatud, et toormaterjali, s. o. puuvilla, puudusel või mittesaabumisel las- takse töölised 27. märtsist kuni 9. aprillini s. a. palgata puhkusele, mistõttu vallandati jaanuarikuu jooksul juurevõetud 141 töölisest tootmist korraldava komisjoni loal 118 töolist. Kuna töölisnõukogu asus seisukohale, et tule- leks töötada kuni puuvilla katjub, ja kuna nüüd vahepeal on puuvilla saabunud, eriti N. Venest, siis teatati 15. märtsil käitise juha- tuse poolt, et tööseisak jääb ära ja et kudu- misjaoskond ühes alaosakondadega hakkab alates 18. märtsist s. a. töötama ületunde 2 tundi päevas, on hakatud ka tööle palkama endisi vallandatud töölisi.

Tööliskonna hulgas pooldatakse ühe käi- tise juhatuse esindaja autoriteetset väidet — tagasi minna 3 teljega tööle senise 6 asemel, kuna viimaste amortisatsiooni ja muu tõttu kulud olevat äärmiselt kõrged, nagu kõneleb kohalik juhataja. Kuigi töölise töötasu 6 teljega on veidi kõrgem, on ka jõukulutus äärmiselt kõrge ja seetõttu on tööliskonnas tekkinud lootus 6 teljega töö lõpetamisest.

Kummaliseks kokkukohi poliitikaks on ku- junenud ühe välismaa meistri poolt töölise palkade tagasikiskumine. Kui päeviti töödel makseti seni (ilma erilise õppimiseta) 28 s., siis asendajale püüti maksa 25 senti tunnis, põhjendades sellega, et kuigi ta töö sooritas teisega ühevõrdselt, on ta siiski uuem tööline.

Käitise töölerakendamisest möödub kuul- davasti käesoleval aastal 40 aastat. Kuna paljudelt töolistelt on administratsiooni poolt päritud nende käitises tööl olnud aega, siis on tekkinud arvamine, et töölisele makse- takse mingit juubelitasu. Paljud töölised küll kahtlevad selles praeguse juhatuse inhsuseni küündiva kokkukohi tõttu, kuna ka kord aas- tas, jõuluks, pole suudetud töölisele maksa üle 5 krooni.

Käitise töölise üldkogu koosolek kavatse- takse pidada aprillikuus kino Ars'i ruumes.

A.-s. C. Siegeli

töölise üldkoosolek peeti 15. märtsil 1940. a. 66 töölise osavõtul.

Aruande käitise olukorrast esitas töölisva- nem J. Jõgi, millest selgus, et käitis on pikemaks ajaks tööga varustatud. Tööandja on lubanud lihavõttepühadeks lisatasu igale töö- lisele 3—8 kr. ja pealeselle Kr. 5.— iga lapse pealt.

Koosolek otsustas nõuda palkade tõstmist kõigile töölisele 5 snt. tunnis.

Nahatöölised nõuavad palkade tõstmist.

Hiljuti pöördusid Tallinna nahatööstuste töölisnõukogud ja -vanemad tööandjate poole ettepanekuga korraldada palku vastavalt elu- kalliduse tõusule omavahelise kokkuleppe teel järgmiselt:

Alates 1. märtsist 1940. a. maksetakse iga palgamaksu puhul igale töölisele palgalisa suurus, mis teeb välja 20% kõigile tööli- stele maksetavate palkade summast jagatult töölise arvule.

Tõuseb elatusmaksumuse indeks R. Statis- tika Keskbüroo andmeil 5 punkti võrra või enam võrreldes veebr.-kuu indeksiga, suure- neb eelmises punktis tähendatud protsendi- määr selle võrra, mitme % võrra on tõusnud vastav indeks võrreldes veebruari indeksiga. Kui elatusmaksumuse indeks tõuseb veel, siis igakord, kui see tõuseb 5 punkti võrra või enam, võrreldes indeksiga, mille põhjal sün- dis eelmine reguleerimine, võetakse ette uus reguleerimine samadel alustel.

Ettepanekus ettenähtud 20% on võetud väga tagasihoidlikult, kuna elukallidus, võr- reldes augustikuuga, on tõusnud ligi 14%, kusjuures 6,5% see on tõusnud ainult ja- nuari jooksul, ja on kindlasti oodata, et veeb- ruari tõus ei ole väiksem. Pealegi peegeldab indeks elukalliduse tõusu vaid osaliselt, kuna tegelik elukalliduse tõus on märksa suurem.

Ettepanekule paluti vastust 11. märtsiks s. a.

ETK tubakatöölised loobusid töötulist.

ETK tubakatööstuste töölise üldkogu koos- olekul oli arutusel töötüli alustamise küsimus. Koosolek otsustas leppida ETK juhatuse poolt pakutava osalise palgatõstmisega ja mitte aiustada töötüli. Üldkoosolek avaldas lootust, et edaspidisel elukalliduse tõusul peetakse rohkem silmas ka töölise tegelikku olukorda ja parandatakse selle järgi ka palgatingimusi.

Esimees A. Seks esitas aruande töölis- nõukogu tegevusest, millest selgus, et käitises ei ole lähemas tulevikus karta tööpuudust, kuna käitis on pikemaks ajaks varustatud toormaterjaliga.

Nagu tööandja esindaja seletas, kavatseb ETK hakata andma töölisele sooja toitu väi- kese juuremaksu eest töölise poolt.

Karl Simoni saeveski

töölise üldkogu koosolek peeti 19. märtsil s. a. Palgaolude parandamisest ja uutest sotsiaalseadustest kõneles Tööliskoja liige A. Kaasik. Käitise olukorrast andis aru- ande töölisvanem R. Errita, mille järele võeti vastu otsus alustada töötüli järgmiste nõud- miste läbiviimiseks: 1) kõigil ajatöölistel tõsta palka 5 senti tunnis, kusjuures ühegi mees-

töölise tunnipalk ei või olla vähem kui 33 senti tunnis ja ühegi naistöölise tunnipalk vähem kui 25 senti tunnis; 2) tükitöö tasusid ja kuupalgaliste palku tõsta 15%.

Töölisvanema kandidaatideks seati üles: 1) R. Errita, 2) G. Praks ja 3) G. Soosaar. Valimiskomisjoni valiti peale töölisvanema kandidaatide veel O. Rauert ja H. Arusoo.

Tartus

Astra

saapavabrikus, Tartus, töölise üldkoosolek 14. märtsil s. a. otsustas alustada töötüli järgmiste nõudmiste läbiviimiseks: kõigi töölise töötasusid tõsta 15%, üksikuile tükitöö hindadele nõuti juure 1—13 senti.

Töölisvanema aruandest selgus, et tööandja on varem töötülide lahendamise komisjonis sõlmitud palgakokkulepet rikkunud, makstes töölisele kokku ca Kr. 250.— vähem palka kui õigus. Töölised kavatsesid saamata jäänud summad kohtu korras välja nõuda.

Koosolekut juhatas töölisvanem N. O b - j ä r t e l, protokollis J. T e g e l.

Kaltenbergi nahavabrikus,

kus läinud aastal esimest korda üle hulga aja töölisvanem saadi ära valida ja kus varsti töölised olid üles keeratud tema ametist lahti valimiseks ja ainult vormi vea tõttu, mis leidis aset töölisvanema ametist lahti hääletamisel, see tühistati — on kerkinud üles uued raskused. Parkimisekstraktide puudusega põhjendades taheti vallandada kogu käitise tööliskond ja asutigi selle teostamisele kordkorral. Töölisvanem käis olukorda selgitamas Majandusministeeriumis ja Sotsiaalministeeriumis, kus selgus, et ekstraktidest töepoolest võib puudus tulla, mida ei saa vältida ka Majandusministeerium. Küll aga tegi korralduse sotsiaalminister vallandamise tühistamiseks. Asja lubati lahendada vaid sel teel, et töölised jäävad kõik töölise nimestikku edasi, neid aga võidakse lasta üheks kuuks palgata puhkusele, kuna selle aja jooksul arvati võivat lahendada ekstraktide küsimus. Selle alusel lastigi siis kõik töölised alates 2. jaanuarist palgata puhkusele, aga mitte üheks, vaid kaheks kuuks, millega töölised lõpuks siiski nõustusid. Hiljem aga selgus, et töö vabrikus ei seisnudki, vaid seda tehti kogu aeg edasi poole töölise arvuga, ilma et teine pool töölisi sellest oleks teadnudki. Tööst eemalolijate hulgas oli ka töölisvanem. Nüüd tahavad kodus olnud töölised nõuda saamatajäänud palga väljamaksmist. Töölisvanem kuuldavasti ongi seda juba enda suhtes teinud. Tööst eemalolekul lasti mööduda ka töölisvanema ümbervalimise aeg ja nii on nüüd Kaltenbergi nahavabrik jälle ilma töölisvanemata.

Tartu Maavalitsuse

töödel töötavail töölisel on jõuludeks lubatud lisatasu ja lasteabiraha ikka veel saamata. Kuna tänavuse külma talve tõttu töö mõnel ajal koguni seisma pidi, mille eest palk muidugi jääb saamata, siis on perekonnaga kehvemail töölisel eriti suur puudus. Härrasid ülemusi aga ei liiguta see sugugi, kuna neile

see mõne päeva palk ei ole nimetamisväärse tähtsusega. Teedeministeeriumist, kelle summadega neid töid tehakse, on ammu korraldus tehtud lisatasu väljamaksmiseks, kuid maavalitsus ei maksa. Nõudmine on ka raske, kuna puudub töölivanem. Töölisvanema valimist on küll töölise poolt soovitud ja kord proovitudki, kuid see on ebaõnnestunud. Et töölised on igal pool üle maakonna laiali, siis on raske vajalist kvoorumit kokku saada. Millal hakkab küll Tartu Maavalitsus ka töölise kodanikuks pidama, kel on ka teatavad õigused, ja kas peaks tulema aeg, mil Tartu Maavalitsus täidab töökaitse seadusi ja määrusi?!

„Estonia“ villa- ja riidevabriku

töölised esitasid tööandjaile (kaks) töölisvanema kaudu elukalliduse tõusu tõttu järjekordse palkade tõstmise ettepaneku 10—20% ulatuses. Mitterahuldava vastuse korral taheti alustada töötüli.

Töölisvanem, esitades kirjalikult ülalnimetatud ettepanekud tööandjaile, andis 4 päeva aega ettepanekute kaalumiseks ja vastuse andmiseks. Vastust sealtpoolt aga ei tulnud, enne kui töölisvanem mõne päeva möödudes läks seisukoha üle järele pärima.

Tööandjail selleks ajaks oligi, arvatavasti ühe väga agara meistri näpunäidete kohaselt, koostatud vastav tabel, mille järgi palku lubati tõsta neil töölistel, kellele palgad ei ole tõusnud 1939. a. augustikuust kuni käesoleva ajani üle 20% (paistis, et see ei olnud õieti ega tegeliku palga alusel koostatud) + lasteabiraha Kr. 2.— iga lapse kohta kuus — tingimusel, et ei esinetaks uute nõudmistega 4 kuu vältel.

Soovitati töölisvanemal tabeliga töölise keskel ringi käia ning sellele nõusoleku-allkirjad võtta. Töölisvanem ei nõustunud sellega, teades, et vist keegi ei oleks ettepanekuga rahuldund. Selle töö oli aga meeeldi valmis enda peale võtma kudumisosakonna meister. Ja huvitav — paljud siiski olid oma allkirja annud. Pärast selgus, et inimestele polnud selge, kuidas allkirju võeti, pealegi oli räägitud lahtilaskmistest ja vabriku seismajäämisest. Sellane teguviis meistri poolt tekitas suurt pahameelt töölise keskel.

Järgneval päeval töölisvanem teatas üldkogu koosoleku korraldamisest, andes ühtlasi koosoleku päevakorra. Seejärele lubati ka ülejäänud töölisele 5% palka tõsta.

Ka siin ei saanud töölisvanem anda oma nõusolekut, kuna suuremat pakkumist ei tehtud, vaid palus ära oodata üldkogu koosoleku otsuse.

Töölisvanemat enam ei arvestatud, kuna peeti teda niikuinii lööduks. Hakati sobitama palgaasja igaüheda isiklikult — nii sai ümarguselt 80% töolistest palka juure umbes 5—14%.

Koosoleku eelpäeval palus töölisvanem palku tõsta ka ülejäänud töölistel, kuna sellega oluks algav töötüli lahendatud, kuid sellele ei reageeritud.

17. märtsiks s. a. määratud töölise üldkogu koosolek aeti aga nurja, kuna vabriku varaval seisvad „meistritest auvahid“ himmu-

tasid paljud tagasi pöörduma. Nii jäi kvorumist ainult 4—5 inimest puudu.

Teiskordne koosolek tuleb pidamisele 21. märtsil s. a.

O.-ü. „Ilutrikist“

17. märtsil s. a. peeti o.-ü. „Ilutriki“ tööliste üldkogu koosolek. Töölisnõukogu tegevusest ja käitise olukorrast andis ülevaate töölisnõukogu esimees O. Koplus, millest selgus, et lühendatud tööaeg, mis haarab enamikku töolistest, on annud nõukogule mitmesuguseid küsimusi lahendamiseks. Arutades palgaküsimust otsustati esineda palganõudmisega, et igale töölisele pandaks nädalas 3 krooni juure, kusjuures 5-tunnise tööpäeva eest otsustati nõuda 6 tunni tasu.

Tööliste päevaküsimusist kõneles O. Koplus, missuguse päevakorra punkti juures võeti vastu alljärgnevad resolutsioonid:

Koosolek peab tarviliseks, et riigivõim astuks energilisi samme elukalliduse tõusu pidurdamiseks. Et ära hoida meie rahvamajanduse kokkuvõrvarisemist, peavad tööliste palgad tõusma vähimalt vastavalt elukalliduse tõusule.

Korterite üürihindade korraldamise ajutine seadus tuleb kiiresti ellu rakendada, ilma et oleks vaja enne teostada ulatuslikke uurimisi korterite alal, millega asjatult viidetakse aega ja antakse võimalust viletsuse süvendamiseks.

Perekonnaelu soodustamiseks tuleb kehtima panna lasteabiraha seadus. Tööliste lasteabiraha normid ei tohi olla madalamad riigiteenijale maksetava abiraha normidest, kui töölisi ei peeta vähemaväärtusega kodanike kihiks riigis. Lasteabiraha kassad peavad olema tööliste eneste valitseda.

Eesti tööline ei luba ennast asetada pärisorja olukorda seaduse andmisega, millega tahetakse sundida ja tõkestada töölise töötamist ja töökoha valikut.

Haiguskindlustuse seadus tuleb laiendada kõigile töölisile. Ei ole millegagi põhjendatud haigekassadelt nende omavalitsuse äravõtmine, määratud direktorite ametiseseadmine ja palkade määramine sotsiaalministri poolt, nii nagu seda kavatakse uues seaduse eelnõus. Juhiprintsiip on töölisele võõras ja vastuvõtmatu.

Koosolek nõuab vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadust.

Koosolek nõuab, et kaotataks kitsendused tööliskonna isetegevuse alal, et töölistel oleks võimalus vabalt koosolekuid pidada ja oma küsimusi arutada käitises ja kutseühingus. Tuleb lõpetada töölisorganisatsioonide sündhooldamise müüdid üleriikliku Töölisühingute Keskliidu määratud juhataise kaudu ja lasta juhatus uuesti töölistel enestel valida. Töölisorganisatsioonid olgu niisama vabad nagu seda on vabrikantide ühingud.

Viljandis

A.-s. Leihbergi sae- ja jahuveskitöölise üldkogu koosolek.

5. märtsil s. a. toimus a.-s. Leihbergi sae- ja jahuveskitööstuses käitise töölise üldkogu koosolek, mis oli töölise nõudel kokku kutsu-

tud 8. jsk. tööinspektori poolt töölisvanema valimise korraldamiseks. Töölisi on käitises ligi 80 ja koosolekust võttis osa 47 töölise. Et töölistel on palgad äärmiselt odavad ega vasta elukalliduse tõusule, siis pöördusid töölised kohaliku Tööliskoja usaldusmehe E. Heinlaidi poole, kes aitas neid propageerimisel allkirjade kogumiseks ja mõningaid üldisi juhtnööre andes, nii et nüüd ometi kord võimaldus üldkogu kokku kutsuda ja töölisvanema kandidaadid üles seada. Üles seati J. Reidla, A. Meris, V. Palu, A. Kahu ja E. Tari. Samad isikud valiti ka valimiskomisjoni. Uuel valitaval töölisvanemal seisavad ees suured ülesanded, sest Leihbergi käitis on Viljandis üks neist mahajäänud ja odavapalgalisemaist. Senini on seal puudunud töölisvanem. Uuel töölisvanemal seisab esmajoones ees tööüli algutse juhtimine ja selle läbiviimise hõlbustamine, samuti tuleb tähelepanu pöörda sisekorra määruste paranduste ning mõnede meistrite korralekutsumise peale, kes töölistega käituvad ebakorrektselt. Mitmel puhul on töölise algatused nurjunud ja tööandja on vallandanud just neid töölise, kes oma õiguste kaitseks välja astusid. Töölised loodavad, et kui on valitud töölisvanem, siis paraneb ka olukord.

A.-s. Viljandi mehaanikatöökodade töölise üldkogu koosolek.

6. märtsil s. a. toimus a.-s. Viljandi mehaanikatöökodade töölise üldkogu koosolek töökoja ruumes. Koos oli 95% töölise. Koosolekul andis aru töölisvanem A. Zernant oma tegevusest ja neist raskustest, mis tal on tulnud aasta jooksul ületada töölise lahendamisel — saamata palkade ja palgaraamatu korrashoiu alal. Aru andma oli kutsutud ka tööstuse juhataja rentnik A. Mihkelson, kellelt nõuti töölise poolt seletust, et miks ei tasuta töölisele korralikult palka. Mihkelson teatas, et tal on mõnikord rahalisi raskusi, ja lubas tulevikus oma kohust töölise vastu korralikult täita. Töölisvanema kandidaatideks seati üles: A. Zernant, L. Vellema, A. Male, J. Allik ja N. Maidla. Ühtlasi valiti ka 3-liikmeline valimiskomisjon.

Töölisvanema poolt saadeti Majandusministeeriumisse märgukiri, et sealtpoolt astutaks samme palgamaksu korratuste vältimiseks. Märgukirjast saadeti ärakiri ka Tööliskojale. Vanem tööline Karist läks rentniku Mihkelsoni juure saamata palka nõudma, tal oli erakorraliselt raha hädasti vaja, kuid selle asemel, et töölisele raha anda, ta vallandati selle eest, et ta julges direktorihärrat tülitada, kuid käitise töölised kuulutasid pärast seda „streigi“ välja ning jätsid töö seisma, mis kestis ligi 2 tundi, ja nõudsid vallandatud töölise tagasivõtmist. Tööandja võttis Kariste jälle tööle ning töö võis jätkuda endiselt.

Kaevandustes

E. E. Põlevkivitööstuse Käva erikogu töölise üldkoosolek peeti 10. märtsil 1952 töölise osavõtul.

Koosolek oli kokku kutsutud käitise töökorraldusega seoses olevate küsimuste arutamiseks. Käitise juhatuse ettepanek võtta puuride eest nende purunemisel, kus on juba $\frac{1}{2}$ suurune mõra sees, esimesel purunemisel 1.50 kr., teiskordsel purunemisel, üle 5 sm keevitatud kohast, 75 snt. ja kolmandal purunemisel 50 snt. tööliste kanda, lükatakse ühel häälel tagasi. Erikogu poolt toodi ette juhuseid, kus töölisel murdub kuni 4 puuri päevas, sealjuures tööliste teenistus on umbes 3 kr. ja tööline peab sel päeval kaevandusele veel juure maksma. Pealegi on puurid praakmaterjalist ja purunemist tuleb Käva kaevanduse kõvades kihvides rohkem ette kui mujal, kus kihid on pehmemad.

Tööriistade rikete osas võeti vastu järgmine ettepanek: voolikute eest, millised alalise tarvitamise ja niiskuse juures muutuvad rabedaks ja katkevad, ja muude tööriistade rikete eest, mis töötamise juures ette tulevad, otsustatakse mitte trahvirahasid maksa. Eespool toodud küsimuste lahendamiseks otsustatakse tarbe korral alustada töötüli. Edasi nõuti koosolekul veel mõnede allmaatöödesse puutuvate väärnähtuste kõrvaldamist.

Koosolekut juhatasid L. Lepp ja A. Tohver, protokolliisid J. Palganõmm ja R. Teders.

Sindis

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse käitises oli töölisi viimase aruande järgi 618. On olnud mõned vallandamised, kuid vallandatud on asendatud uute töölistega. Kalevisakond töötab ikka 4-päevase töönädalaga. Kuni palganõudmiseni, s. o. 11. veebruari üldkoosolekuni, teatati ikka, et puuvillaosakonnale on tööd küllalt ette näha. Palganõudmisest alates aga tuli üks häda teise järele. Algul teatati, et inglased olevat puuvillalaadungi kinni pidanud, siis olevat keemiaaineist puudus jne. Kuna tööliste palgaraamatus on märkus 3-päevase töönädala kohta juba üle aasta, siis asuti kiiresti seda kasutama. Tööliskond aga ei imestagi selle toimingule üle, sest niisuguseid võtteid on iga töötüli puhul kasutatud. Märtsi algul käis IV jsk. tööinspektor kohal kokkulepet sobitamas töötüli, kuid see ei õnnestunud. Käitise valitsus jäi oma otsuse juure, nimelt lubati 2,5 senti tunnis palka juure. Töölisnõukogu tuli küll äärmiselt palju vastu ja jättis tunni lisamaksu 8 sendist kuni 3,5 sendini, kuid kokkulepe luhtus käitise valitsuse vastutulematuse tõttu.

Kesknädalal, 13. märtsil, oli Sindi töötüli töötülide lahendamise komisjonis. Ka töölisnõukogu oli sellest osa võtma kutsutud, nimelt kokkuleppe sõlmimiseks. Ka seal ei saadud kokkuleppele, kuna käitise juhatas jäi kangekaelselt oma pakkumise juure, nimelt 2,5 snt. tunnis. Sindi töölised peaksid juba tööpinge tõusu tõttu, mis ulatub 30%, vastava palgakõrgenduse osalisteks saama, hoolimata elukalliduse tõusust, mis on tõusnud sama tasemeni kui esitatud palgalisa nõue. Sindi tööliste palgad ei ole 1937. a. saadik tõusnud, sest 1939. a. tõus oli korterite üüride tasastegemine, mida käitise valitsus tõstis 300—500%. Nii on lepitustoimingud luhtunud ja

töötülide lahendamise komisjon teeb sundotsuse.

Ka töötervishoiu tingimused ei parane selles ulatuses nagu tööinspektor on ette kirjutanud ja tähtajad annud.

Tööline.

Raudteelt

Palganõue raudtee veojaoskonnas.

Praegu kehtiva töötülide lahendamise korra järgi raudteetöölistele ei ole lubatud töötüli alustamine. Kuna aga raudteel palgad on väga madalad ega vasta elukalliduse tõusule, pöördus Tallinna veojaoskonna töölisnõukogu Vabariigi Valitsuse poole palvega töötasude tõstmiseks järgnevalt: ametimeestele 5—5.50 kr. päevas, ametimeeste abidele 4.75 kr. ja töömeestele 4 kr. päevas. Teenistus alused, s. o. tükitöö ja jooksev kilomeeter, jäävad püsima, suureneks ainult põhipalk. Edasi nõuti pühadel töötamise eest 100% lisatasu maksmist ja veduri- ning rongiteenijatele-asetäitjatele sama varustust, nagu seda antakse koosseisus olevatele teenijatele.

Moodustati Raudtee Liinitööliste Kutseühingute Liit.

Raudtee Liinitööliste Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek toimus pühapäeval, 4. veebruaril s. a., Tallinnas. Nõukogu esindasid kõik 6 kohalikkude raudteeliini tööliste kutseühingut 30 nõukogu liikmega, kes viimseini olid kohale ilmunud. Koosolekut juhatas kolleegiumi esimees A. Saul ja E. Tammai. Liidu ülesannetega ja tähtsusega tutvustas nõukogu liikmeid E. Peterson. Organisatsiooniliselt küsimusi selgitas A. Saul. Nõukogu tunnistas vajalikeks raudtee kutseühingute juhatustele ja ühingu liikmeile koosolekuile sõiduks priisoidupiletite väljandmise. Liidu juhatusele tehti ülesandeks asjade loterii korraldamine ja sammude astumine selleks, et liikmemaksud kuuviisi liikmete palgast Rdt. Talituse poolt maha arvataks.

Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu liikmeks astumise küsimust valgustas A. Saul, missugune küsimus otsustati jaatavalt eeldusel, et keskliit moodustab kutseühingute vabalt valitud keskuse. E. Petersoni ettepanekul otsustati astuda ka Tallinna Raudteelaste Kodu liikmeks. Pärast elavaid vaidlusi otsustati määrata liidu liikmemaksuks 60% liitunud ühingu laekuvatest liikmemaksudest.

Liidu esimeheks seati kirjalikult üles ja valiti ühel häälel Arved Saul. Liidu juhatuse otsustati moodustada koos esimehega 9-liikmeline. Liidu juhatuse valiti E. Muna, E. Peterson, J. Lepik, J. Viilup, A. Vaker (Tallinna kutseühingust), O. Voore (Tartu k.-ü.), K. Saar (Valga k.-ü.) ja L. Marand (Narva k.-ühingust). Kandidaatideks jäid E. Ploom, J. Kivistik ja J. Viirsalu.

Revisjonikomisjoni valiti G. Leht, E. Tammai, J. Laiverik, J. Raavel ja A. Pukspuu.

Esindajate valimine teistesse organisatsioonidesse jäeti liidu juhatuse hooleks.

Matusekassa kodukorda arutades otsustati jätta kehtivaks endine Rdt. Tee- ja Ehituse Kuu- ja Päevatöölise Kutseühingu matusekassa kodukord, kuni uue matusekassa kodukorra väljatöötamiseni. 1939. a. aruande ja 1940. a. eelarve kandis ette E. Peterson. Eelarve võeti vastu tasakaalus Kr. 1871,07.

Ülevaate teenistuslikest ja majanduslikest küsimusist esitas A. Saul. Pärast rohkeid sõnavõtte võeti vastu otsused, milles nõuti madalalpalgaliste riigiteenijate ja raudtee päevatöölise palkade tõstmist, palgalise puhkeaja võimaldamist kõigile raudtee päevatöölisele ja riievarustuse alal terve rea ümberkorralduste teostamist. Priikorterit või selle puudumisel korteriraha nõuti kõigile korteriõiguslikele, kusjuures korteriõiguslikeks tuleks lugeda kõik ehitusameti ametihed. Liidu nõukogu tunnistas vajaliseks raudtee vabade maa-alade jaotamise vastavalt määrusele ning tööliste korterite kütteks odavamate raudtee puude või vanade liiprite müümise.

Arvesse võttes kahevahetuseliste ülesõidukohta- ja sillavalvurite ebanormaalselt pikka tööoloku aega peeti tarviliseks neil valvureil teenimine muuta kõikjal kolmevahetuseliseks.

Liidu kodukorrana otsustati ajutiselt võtta kasutamiseks kolleegiumi poolt vastavalt ümberkohandatud Eesti Trükitöölise Kutseühingu Liidu kodukord. Kõigi nõukogu koosolekul vastuvõetud otsuste edasiarendamine ja täitmine tehti ülesandeks liidu juhatusele.

„Tööliskoja Teataja“ kollektiivtellimisest.

Raudtee liinitöölise „Töölisk. Teataja“ kollektiivselt tellijate arv on jõudnud sajani. Tellimiste vastuvõtt kestab veel endiselt, tellimishinnaga 1.— kr. aastas. Tellimised võib saata A. Saul'i nimele Liiva jaama. Senised tellijad püüdku leida kaastöölise seast veel uusi sõpru ja tellijaid „Tööliskoja Teatajale“.

Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu tegevusest.

Liidu esimees A. Saul ja juhat. liige E. Peterson käisid 27. veebruaril s. a. sotsiaalministri ja 5. märtsil teedeministri juures, mis puhul esitati märgukirjad töötülide lahendamise seaduse muutmiseks sellaselt, et ka riigi eelarvest olenevate käitiste töölistel, näit. raudtee päevatöölistel, oleks võimalus oma palgaolude parandamiseks kasutada töötülide lahendamise komisjoni sundvahenduse korda.

Sotsiaalministri juures puudutati uut palgalise puhkeaja seaduse eelnõu, peamiselt raudtee päevatöölisele puutuvast osas. Ühtlasi lahendati osaliselt liidule toetuse võimaldamise küsimus kutseühingute ümberkorraldamisega seoses olnud kulude katteks.

Teedeministri juures selgitati peale palkade küsimuse veel raudtee teenijate korterite olukorda, mille kohta selgus, et teedeministri poolt olid riigi eelarvesse sissevõetud summad uute elumajade ehitamiseks raudtee teenijale ja korteriraha maksamiseks erakortereis elavaile teenijale, kuid Majan-

disministeeriumi poolt on need summad viimseini kustutatud.

Eelolevaid kevadepühi arvesse võttes, millega päevatöölisel läheb kolm tööpäeva kaotsi, pöördusid liidu esindajad teedeministri poole palvega maksa raudtee päevatöölisele ühekorde toetusena nelja päeva palk, s. o. suurede ja kolmele pühale langeva päeva eest. Minister väitis, et kuna varem ei ole kevadepühiks toetust maksetud ja selleks Teedeministeeriumil endal praegu krediteid ei ole, siis toetuse saamiseks praegu suuremaid väljavaateid ei ole. See küsimus lubati siiski esitada seisukoha võtmiseks majandusministrile.

*

27. veebruaril käisid liidu esindajad Raudtee Talituse direktori jutul, tutvustades viimast liinitöölise kohalike kutseühingute ja liidu uue struktuuriga. Läbirääkimistel saavutati ühinguile ja liidule soodustused priipostiveo ja priisõidupiletite alal endisel kujul. Lähemalt arutati päevatöölise palkadega ja riievarustusega seoses olevaid küsimusi. Liidu esindajad esitasid palve tööliste täiendava normi odavamate raudtee küttepuude või vanade liiprite müümiseks. Direktor ei leidnud võimaliku olevat seda palvet rahuldada, kuna Riigi Metsatööstuselt olevat küttepuude saamine väga piiratud. Ka vanade liiprite müüki Ehitusameti tööliste ei peetud soovitavaks, kuna see moodus võivat esile kutsuda väärnähtuse, kus töölisel ise, olles isiklikult huvitatud liiprite kütteväärtusest, vahetavad tees olevad liiprid enneaegselt teest välja.

*

5. märtsil viibisid liidu esindajad Rdt. Talituse Ehitusameti juhataja juures. Päevatöölise palkades lubati lähemal ajal teha väikesi kõrgendusi. Raudtee vabade maa-alade jaotus vastavalt uuele määrusele töötati läbi viia kõigis liinijaoskondades kevadeks. Korda läks ka ülesõidukohtade valvureile talvepuhkuse võimaldamine, mis suhtes Ehitusameti juhataja poolt ühes vastavate krediitide lubamisega asetäitjate palkamiseks on tehtud korraldus. Põhimõttelise nõusoleku andis Ehitusameti juhataja liidule kutseühingute liikmete liikmemaksude palgast mahaarvamiseks kuuviisi Rdt. Talituse poolt. Lõpuks arutati ühiselt kahevahetuseliste ülesõidukohtade valvurite teenistuslikku olukorda ja muid jooksivaid küsimusi.

*

Liidu juhatuse pöördus siseministri poole palvega loa saamiseks asjade loterii korraldamiseks. Kavatsesetav asjade loterii oleks 5000 piletiga à 25 snt., kokku 1250.— krooni väärtuses.

*

Liidu juhatusel läks korda saada Raudtee Talituse määramata aja peale tasuta kasutamiseks üks „Smith Premier“-tüübiline kirjutusmasin.

Raudtee päevatöölise palgaolude korraldamisest.

Sotsiaalministeeriumis on algatatud praegu kehtiva töötülide lahendamise seaduse muut-

mist. Sellega seoses ka Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liit taotleb oma seisukohalt mõnesugust muudatust senises seaduses. Praeguse töötülide lahendamise seaduse § 1 järgi võivad pooled kasutada käitistes, kus streikimine on keeldud, töötülide lahendamise korda, välja arvatud riiklikud käitised, mis otseselt sõltuvad riigieelarvest. Sel põhjusel ei saa raudtee päevatöölised oma palgaolude parandamiseks kasutada töötülide lahendamise komisjoni kaastoimet. Raudtee päevatöölise palgad, eriti just Ehitusameti liinitöölisel töötaval töölisel 21—23-sendilise tunnitasu juures, on äärmiselt madalad ja kaugele maha jäänud erakäitiste töölise keskmistest palkadest.

Raudtee Ehitusameti päevatöölisel oma palgaolude parandamiseks tegelikult mingit teist teed ega võimalust ei ole, sest juba paljude aastate jooksul on korduvate palvetega Ehitusameti päevatöölise palkade parandamiseks pöördutud nii raudteede administratsiooni kui ka Vabariigi Valitsuse poole, kuid kahjuks pole see annud mingeid nimetamisväärseid tulemusi. Ometi on igasuguse põhjendamise ilmselt selge, et Ehitusameti päevatöölise palgad vajaksid vastavalt suurenenud elumaksumusele hädasti reguleerimist. Siiski võiks loota, et Ehitusameti päevatöölise majanduslik olukord võiks vähegi paraneada, kui ka neile oma palgaolude korraldamiseks antaks võimalus kasutada töötülide lahendamise sundvahenduse korda.

Kuigi raudtee käitised üldiselt sõltuvad riigieelarvest, ei sisalda see endas mingit hädaohtu ega ettenähtud eelarve segipaikamise võimalust, sest riigieelarves on ette nähtud üldsummad teatud tööde teostamiseks ja tööpalkadena väljamaksetavad summad moodustavad sellest vaid ühe murdosa, kuna suurem osa langeb enamasti materjalidele ja muudele kuludele.

16. novembril 1937. a. viibis kutseühingute esindajate delegatsioon, kelle hulgas oli ka raudtee liinitöölise esindaja, töötülide lahendamise seaduse muutmise asjus Riigihoidja jutul, kus puudutati lähemalt ka seda küsimust. Tookordne Riigihoidja, meie praegune President, jagas liinitöölise seisukohta ja arvamist ning leidis, et töötülide lahendamise sundvahenduse kasutamise võimaldamine ka riigieelarvest sõltuvate käitiste töölisele ei too mingeid tõsisemaid raskusi, väites, et töötülide lahendamise komisjoni sundotsused ei ole senise praktilise järgi nii järsud, murrangulised või korraga nii kaugele ulatuvad, et need tööprotsessi võiksid halvata. Tol ajal seoti kogu see küsimus veel kutseühingute ümberkorraldamise küsimusega, kuid nüüd peaks ka see küsimus olema lahendatud.

Neil põhjusil asuvad raudtee liinitöölised seisukohale, et töötülide lahendamise seadus tuleks muuta sellaselt, et ka riigieelarvest sõltuvate käitiste töölised, eriti aga raudtee töölised, saaksid kasutada oma palgaolude vähegi õiglasemalt korraldamiseks töötülide lahendamise sundvahenduse korda, milleks tuleks nimetatud seaduse § 1-se viimises lõikes väljendatud kitsendus riiklike käitiste suhtes kustutada.

Need seisukohad on avaldatud Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu juhatuse poolt riigivõimule.

Puhkust kõigile raudtee päevatöölisele!

Vabariigi Valitsuse poolt on võetud päevakorda töölise palgalise puhkeaja seaduse muutmise küsimus. Senise seaduse järgi võimaldatakse palgalist puhkust ainult nende käitiste töölisele, kus maapõuevarasid kaevandatakse, saadusi valmistatakse või ümber töötatakse. Sellest välja minnes saavad praegu Raudteede Talituse Ehitusameti töötavatest päevatöölisest palgalist puhkust ainult need vähesed töölised, kes töötavad liini-jaoskondades asetsevates töökodades, mis moodustab kogu Ehitusameti päevatöölise arvust vaid väikese murdosa — umbes 5%. Ülejäänud suur osa Ehitusameti päevatöölisi, kes töötavad raudteeliini ja selle ehituste korrashoiu ja paranduse tööl, praegu palgalist puhkust ei saa.

Uue töölise palgalise puhkeaja seaduse eelnõu järgi, millega puhkepäevade arv suureneb vastavalt teenitud ajale kuni 12 päevani, on õigus puhkusele töölisel, keile kohta kehtib töölise töölepingu seadus, s. o. kellele on välja antud palgaraamatud, välja arvatud hooajatöölised, missuguse töö mõiste määrab kindlaks sotsiaalminister. Raudtee Ehitusameti päevatöölised kuuluvad kõik töölise töölepingu seaduse alla, seega võiks eeldada nende suhtes palgalise puhkeaja saamise soodsat lahendust. Teadmata on aga, kuidas mõeldakse määratleda ja tõlgitada hooajatöö mõistet. Tegelikult töötab Ehitusameti päevatöölisest 75—80% aasta läbi ja ülejäänud osa palgatakse suvel või ka talvel erakordsete ja suuremate tööde puhul tööle lühiajalise töölepinguga. Seda küsimust kaalunud, Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu juhatas asus seisukohale, et uue palgalise puhkeaja seaduse eelnõus (§ 1) võiks olla hooajatöölise väljaarvamine ära jäetud seaduse eeskirjadest, kuna sama eelnõu järgi puhkust võimaldatakse niikuinii ainult pikemat aega töötanud töölisele, hooajatöölised on aga seotud lühiajalise töölepinguga. Igal juhul ei saaks ega oleks õiglane raudtee Ehitusameti liinitöölisel töötavaid päevatöölisi lugeda hooajatööliseks, kuna rõhuv enamik neist, peale ajutiste abijõudude, töötab pidevalt aasta läbi. Neid seisukohti oleks vaja uue palgalise puhkeaja seaduse kehtimapanekul ja selle ellurakendamisel arvestada.

Sotsiaalministri juures käies puudutasid liidu esindajad ka seda küsimust. Ministri seletusel on hooajatööde all mõeldud peamiselt turbatööstusi ja teisi sellelaadilisi seosid tööalasid. Järelikult peaks siis edaspidi kõigil raudtee päevatöölisel palgalise puhkeaja saamiseks olema väljavaateid.

Tartu Raudteeliini Töölise Kutseühingu koosolekult.

Pühapäeval, 10. märtsil s. a., toimus Tartus „Ühiskodu“ ruumes Tartu Raudteeliini Töölise Kutseühingu peakoosolek, mida juhatas kutseühingu esimees O. Voore. Esimees andis ülevaate Tallinnas 4. veebr. pee-

tud liidu nõukogu koosolekust. Organiseerimise ning majanduslikke ja teenistuslikke küsimusi selgitas koosolekul Tööliskoja liige A. Saul. Kuna eelmisel koosolekul oli liitu astumise küsimus jäänud ebamääraseks, siis oli see võetud uuesti koosoleku päevakorda. Nimetatud küsimust selgitas põhjalikult liidu juhatuse liige E. Peterson, mille järele peakoosolek otsustas jääda liidu liikmesorganisatsiooniks. Kutseühingu eelarve võeti vastu 270.— kr. suuruses. Vastuvõetud otsustes rõhutati nii kuutööliste kui ka päevatööliste palkade tõstmise vajadust, puhkuse võimaldamist päevatöölistele, korteriolude korraldamist ja rievatustuse küsimuse otstarbekohasemat lahendamist. Osavõtt koosolekust oli rohkearvuline.

Mujalt

Ülilas saavutati kokkulepe.

Ulila turbavabriku ja elektrijõujaama tööliste üldkoosolekul 16. veebr. s. a. nõuti ajatööliste palkade tõstmist 5—7,5 snt. tunnis, tükitöölistel kuni 50% ja palkade alammääraks meestel 30 snt. ja naistel 23 snt. tunnis.

Tööinspektori vahetalitusel saavutati 7. märtsil s. a. palgaküsimuses järgmine kokkulepe: tunnitasu id tõstetakse meestöölistele järgnevalt: 22,5 sendist 28 sendini, 25 s.-st 30 s.-ni, 27,5 s.-st 32 s.-ni, 30 s.-st 33 s.-ni, 32,5 s.-st 35 s.-ni, 33 s.-st 36 s.-ni, 35 s.-st 38 s.-ni ja 40 s.-st 42 sendini tunnis. Naistööliste tunnitasu tõstetakse senisest 15 s.-st 20 s.-ni tunnis. Turbalaadijaile tõstetakse 13 s.-st 16 s.-ni kuub-meeter.

Kokkulepe on kehtiv kuni 1. sept. 1940. a.

A.-s. Järvakandi tehaste

tööliste üldkoosolek toimus 9. märtsil s. a. 223 töölise osavõtul.

Käitise esindaja selgitas praegust olukorda puu- ja klaasitööstuses ja avaldas soovi, et palgaolude küsimuse lahendamine lükataks edasi tööliste poolt ühe kuu võrra. Hääletusel lükati see ettepanek tagasi ja võeti vastu otsus: tõsta kõigile ajatöölistele palka 3 s. tunnis; tükitööde tasu 10%; kindlustada palga alammääraks meestele 30 senti, naistele 25 senti tund. Nende nõudmiste läbiviimiseks alustatakse töötüli.

Edasi avaldati soovi, et tööliste juurepalkamisel võetaks tööle eeskätt tehase endisi töölisi ja just lasterikaste perekondadega töölisi.

Koosolekul juhatas M. P a a s, protokollis E. M e r e s m a a.

Joaveski töötüli.

Joaveski puupapivabriku tööliste üldkogu oli, kuna käitises puudus töölisvanem, kokku kutsutud jaosk. tööinspektori poolt 8. märtsil s. a. 25% käitise tööliste nõudel. Käitises töötavast 56 töölisest võttis koosolekust osa 44 töölisi.

Koosolek otsustas üksmeelselt alustada töötüli järgmiste nõudmiste läbiviimiseks: meestöölistele tunnitasu tõsta 7 snt. tunnis ja tunnitasu alammäär viia seniselt 20 sendilt 27 sendini tunnis. Katlakütjaile ja alatistelt töötajale määrata tunnipalga alammääraks 30 senti. Tükitööhindu ja kuu-palgaliste töötasu tõsta 30%. Naistöölistel tunnitasu alammäär viia 15 sendilt 22 sendini tunnis ja tükitöödel tõsta 45% töötasusid. Kõik soodustused korteri, valgustuse jne. alal peavad jääma endiseks. Esindajaiks töötüllise valiti 4 töölisi.

Ühtlasi seati koosolekul üles ka töölisvanema kandidaadid: E. Eigi, E. Järvila, K. Song ja R. Heinsalu. Valimiskomisjoni valiti samad isikud ja neile lisaks veel A. Reial ja H. Raudmaa.

Mitmesugust

Kutseühingud

Autojuhtide päevamuredest.

Tallinna autojuhtide ja mototehnikute kutseühingu peakoosolekul kinnitati aruanne ja võeti vastu eelarve 4700 krooni suuruses. Ühingu esimees O. Viikmäe kõneles autojuhtide päevamuredest. Tallinna tänavad on mitmel pool autoliiklemiseks korraldamata. Jäämügerikud ja tänavate osaline jääst vabaks raiumine on tekitanud tõelisi hundi-auke, kus pole ime, kui juhtub mõni õnnetus. Eriti on liiklemine raskendatud suurematele autobustele kitsail tänavail. Autobused on sunnitud tänavate kitsuse tõttu sageli riivama osa kõnniteest. Selle tõttu satub jalakäijate julgeolek hädaohu. Kitsastes kohtades peaks tarvitama peamiselt lühemaid autobusi.

Autojuhtide töö- ja puhkeaeg ootab vastava seadusega korraldamist, kuid seni pole sel alal veel midagi ette võetud. Tööolud on praegu äärmiselt kitsad. Palju autosid on

jäänud seisma bensiini ja õlide hinna tõstmise ja bensiini andmise normeerimise tõttu. Tööpuuduse kaotamiseks tuleks bensiini anda vabamüügile.

Moodustati metallitööliste liidu nõukogu juhatus.

Metallitööliste kutseühingute liidu nõukogu koosolekul valiti liidu esimeheks E. Petree, abiesimeheks F. Solvak, laekuriks J. Pruul, sekretäriks E. Paulson Tallinnast, abiesimeheks H. Lomp Tartust ja abilaekuriks A. Talu Pärnust.

Otsustati astuda töövõtjate kutseühingute keskliitu, mille nõukogusse valiti liidu esindajaks E. Päss, E. Petree ja E. Kauer Tallinnast, Niikman Tartust ja J. Johanson Pärnust.

Koosolekul otsustati liikmete abistamisfondid koondada liidu juure ning üritada liidu häälekandja väljaandmiseks loa saamist. Eelarve võeti vastu 2025 kr. suuruses ning kinnitati kodukord ning maksud.

Sadamatöölise kollektiivlepingust.

Nagu kõigis tööstusharudes nii ka sadamataöös tuleb saavutada kindlam korraldus palga- ja tööttingimuste alal ja seda saab teha vaid kollektiivlepingu kaudu. Mõned aastad tagasi olidki sadamatöölised koostanud sellekohased lepingu kavad ja alustanud töötüli nende nõudmistele läbiviimiseks. Kahjuks töötülide lahendamise komisjon, kuhu see töötüli läks, ei tunnista põhimõtteliselt kollektiivlepingu sunduslikuks tegemist ja seepärast jäeti leping kõrvale. Küll aga fikseeriti mõned tööttingimuste osasse ulatuvad artiklid ja määrati palgatariifid. Sellest on möödas juba hulk aega ja nii Pärnu kui ka Tallinna sadamas on komisjoni otsused ammugi aegunud ning tööandjail (stevidooridel) on uuesti vabad käed tööttingimuste ja palkade määramiseks. Arusaadav, et nad ei teinud seda tööliste kasulikus mõttes — mõned hinnad tükitöö alal on alla kistud jne. Tööandjad pole, hoolimata heast konjunktuurist, midagi teinud sadamatöölise olukorra parandamiseks, kuigi töötülide puhul üteldakse alati, et headel aegadel parandatakse ka tööliste olukorda.

Tänapäeval on juure tulnud aga veelgi suuremaid raskusi. Pidevalt tõusnud elukallidus on viinud palga ostujõu alla. Sadamas endas sõja mõjul kui ka karmi talve tõttu on tööd vähe. Jaanuari- ja veebruarikuu mõodusid täielise seisaku tähe all, mis ulatus ka märtsisse. Eriti Pärnus on see nähtus esinenud teravakujulisena.

Sadamatööliskond otsustas kasutada praegust vaheaega kindlakujulise lepingu kättevõitmiseks sadamais. Selleks vastavad komisjonid Pärnu ja Tallinna sadamate esindajaist töötasid välja laiaulatusliku kollektiivlepingu kava ja nägid palgatariifide osas ette töötasu 25—50% tõstmist. Päevapalgaks meestöölistele nõuti 5.60 ja naistöölistele 4 krooni päevas. Stevidooridele on jäetud vabadus tööliisi palgata kas päeva- või tükitööle. See kollektiivlepingu kava esitati **Sadamatöölise Üleriigilise Kutseühingu** kaudu Stevidooride Ühingu. Stevidoorid teatasid lakooniliselt, et neil puudub volitus sellase lepingu allakirjutamiseks. Teiseks nad peavad üldse ülearuseks korraldada palku Tallinna sadama piirides.

Kuivõrd need väited on põhjendamata, seda ei tarvitse siin vist laiemalt puudutada. Märgime vaid, et Stevidooride Ühingu on siis alati volitused, kui on vaja endale kasulikku asja korraldada. Ülearuseks pidada läbiraäkimisi, annab tunnistust stevidooride vaenulise seisukohast edu vastu.

Olles saanud selle vastuse ja nähes, et rahulikult teel pole stevidooridega võimalik saavutada kokkulepet, otsustati alata aktsiooni töötüli korras.

Pärnu sadamatööliskond pidas 10. märtsil üldkoosoleku, millest võttis osa 90% registreeritud sadamatöölisest. Sel koosolekul otsustati alustada töötüli väljatöötatud kollektiivlepingu alusel ja valiti tööliste esindus läbiraäkimiste pidamiseks, koosseisus Heinrich Tiits, Richard Tui ja Johannes Muuk.

Tallinna sadamatööliskond pidas koosoleku 12. märtsil, kus võeti vastu samasugune otsus ja tööliste esindajateks valiti 7 sadamatöölis: K. Niit, J. Niin, G. Volmer, Ed. Karu, J. Lööke, Osvald Aus ja Jaan Sauman.

Nii haarab töötüli üleriigilises ulatuses kõiki sadamatöölisi ja seepärast oleks loomulik, kui see ühendataks ja mõlemad tüliasjad arutataks koos. On ju nõudmised ühesugused.

Kõige rohkem sünnitab muret kvoorumi küsimus, kuna sel alal valitseb selgusetus. Siin kasutatakse kolme moodust. Esimese mooduse alusel loetakse sadamatööliskonnaks sadamakapteni juures registreeritud tööliste arv. Teise moodusena eelmisel tööpäeval olnud tööliste arv. Kolmanda moodusena keskmiselt päevas töötanud tööliste arv läbi aasta. Esimene moodus pole kuidagi põhjendatud, kuna registreerida võib end sadamataöösse iga linna kodanik, kui tal selleks on tahet, ilma et tal tarvitseks sadamasse üldse oma nägu näidata või tööd teha. Seepärast ongi paljud registreerinud ennast n.-ü. igaks juhuks ja Tallinnas ulatub see arv ligi 3500-ni, Pärnus 500-ni. Tegelikult aga elatub Tallinnas sadamatööst kõige rohkem 7—800 töölist ja needki mitte iga päev töötades, vaid vaheldumisi. Üldiselt sellane moodus ei kannata arvustust.

Teise moodusega võib minna ka rappa. Näiteks mõnel päeval töötab vaid üksik laev paarikümne töölisega. Kui sellest hakata tegema kvoorumit, siis oleks see küll kerge, aga mitte õige. Kolmas moodus aasta keskmise alusel on kõige õiglasem ja selle järgi võiks päevas töötavate tööliste arvu Tallinna sadamas lugeda 2—300-ni ja Pärnus 40—50-ni.

Nii on võitlus alanud ja saab näha, millega see lõpeb. Teame, et stevidoorid on küllalt tõrksad ja nad ei olegi huvitatud töötava rahva olukorra parandamisest. Pole ka ime, sest varematal aegadel on sadamataöo juhtimine olnud muulaste käes, kes nüüd ei mängi enam mingit osa sadamas. Aga nüüd, nende pärijad, eestlased, näivad omaks võtvat ikkagi vanad kombes — neile on võõras siiski veel viimasel ajal propageeritud „ühised huvid ja rahvuslik üksmeel“. Olgu kuidas on, aga see tõendab vana väidet — kapital ei tunne muud sihti kui teenida kapitali. Töölise tööjõud on talle vaid vahendiks selle suurendamiseks.

Tall. Mõõbelseppade Kutseühingu

peakoosolekul 25. veebr. s. a. antud aruandeist selgus, et mõõbelsepa töö alal on viimaste kuude kestes avaldunud tunduv tagasimeinek. Mõned äridesse töötavad ettevõtted on oma tegevuse lõpetanud, põhjendades seda turu puudumisega.

Selle tagajärjel on rida tööliisi jäänud tööta, eriti kannatavad selle all aktiivsemad kutseühingu tegelased, kellede suhtes tööandjad kasutavad antud olukorda kättemaksu teostamiseks.

Kutseühingu 1939. a. tulude-kulude aruanne kinnitati tasakaalus 1277,21 kr. Ühingu varanduslik seis 31. dets. 1939. a. oli tasakaalus 1828,84 kr. 1940. a. eelarve võeti vastu tasakaalus 1117,98 kr. 1940. a. tege-

vuskavas, mis ühel häälel vastu võeti, on tähtsaimana ette nähtud palgaolude parandamine, töövahetalituse loomine ühingu juure, töökaitseaduste järele valvamine jne.

Puutööliste Kutseühingute Liidu nõukogu liikmeiks valiti: A. Mikk, A. Kaasik, Ü. Vakkaus, O. Kurvet, A. Vender, A. Tükk, O. Ojap, G. Turro, G. Kaasik, G. Luup, F. Zober, E. Jürison, G. Suur ja tarviline arv kandidaate.

Kultuurtoimkonda valiti: O. Kurvet, G. Turro, E. Normak, G. Luup, E. Jürison ja niisama palju kandidaate.

Viljandi ehitustööliste koosolek.

Viljandi ehitustöölised pidasid pühapäeval, 25. veebr. s. a., oma üldkoosoleku, kus päevakorras oli ka uue esimehe valimine. Möödunud aasta novembris valiti ühingu ümberkorraldamisel uue põhikirja järgi esimeheks Rabas. Koosolekul teatas esimees, et ta kavatses lähemal ajal Eestist lahkuda, ja selleks ta palus koosolekul valida uus esimees. Uue ametiühingute seaduse järgi on esimehel võimalus kandidaadi esitamiseks. Senine esimees esitas uue esimehe kohale V. Malina. Koosolek omalt poolt teist kandidaati ei esitanud, seega valiti V. Malin Viljandi ehitustööliste kutseühingu esimeheks.

Koosolekul määrati 1940. a. liikmemaksuks 2 krooni aastas. Läbirääkimiste all võeti elavalt sõna tuleva hooaja palkade kindlaksmääramise kohta. Lõpuks tehti juhatusel ülesandeks välja töötada palkade alammäärad, mis oleksid kooskõlas praeguse elukalliduse tõusuga ja milledest ka ühingu liikmed peavad kinni pidama. Sellega loodavad ehitustöölised kaotada eelmisel aastail ilmnunud halvad nähtused, kus kutseühingu liikmed töötasid mitmesugustes tingimustes.

Loeng Narva Tööliskultuurühingus.

Loengute sarjas 25. veebruaril A. Offenbach refereeris kutseühingulise liikumise põhialuseist Narva Tööliskultuuriühingus. Nimetatud kultuurühing on korraldanud Tööliskoja kaasabil juba terve rea loenguid mitmesugustel teemadel.

Narva trükitööliste koosolekult.

25. veebruaril peeti Narva Trükitööliste Kutseühingu aastapeakoosolek. Valimisele tuli ka tagasi astunud esimehe asemele uus esimees, kelleks valiti Stefan Bel'sky. Võeti vastu 1940. a. eelarve ja kinnitati 1939. a. aruanded. Nagu aruandest selgub, on Narva Trükitööliste Kutseühing näidanud pidevat edu organisatsioonilises töös. Koosolekul kõneles Eesti Trükitööliste Kutseühingute Liidu esindajana sekretär A. Offenbach liidu lähematest ülesannetest ja tehtud töö tulemustest.

Pärnu sadamatööliste töötüli.

10. märtsil s. a. peeti Pärnu sadamatööliste üldkoosolek. Juhatas R. Tui ja protokolli A. Prisko. Koosolekul tuli arutusele üleriigilises ulatuses koostatud kollektiivlepingu kava, mille kandis ette J. Muuk. Koosolek otsustas võtta omaks selle kava ja otsustas esitada kollektiivlepingu stevidooridele allakirjutamiseks. Kuna stevidoorid ei

taha valmistatud kava tunnistada, otsustati alustada töötüli. Vastavasse komisjoni valiti R. Tui, J. Muuk ja A. Tiits.

Pärnu sadamatööliste kutseühingust.

10. märtsil korraldati Sadamatööliste Üleriigilise Kutseühingu Pärnu osakonna aasta-peakoosolek, kus tuli arutusele nõukogu poolt vastu võetud kodukord, 1939. aasta aruanne ja 1940. a. eelarve. Kõik küsimused lahendati soovitud suunas. A. Offenbach kõneles sadamatööliste kutseühingulisest tegevusest ja märkis rea saavutusi ja püüdeid sadamatööliste olukorra parandamise alal. Koosolek oli igapidi asjalik ja üksmeelne.

Tallinna metallitöölised taotlevad kollektiivset palgaolude korraldamist.

Tallinna metallitööliste kutseühingu poolt on koostatud kava kollektiivseks palgaolude korraldamiseks kõigis Tallinna metallitööstuslikes käitistes. Nimetatud kava oleks õigupoolest tulevase kollektiivlepingu eelastmeks. Juhatusel pööratud ettepanek kiideti ühingu usaldusmeeste ja töölisvanemate koosolekul heaks.

Kava näeb ette, et metallitööstuses panna kehtima tunnipalkade alammäärad järgmiselt: alaealistele 20 senti, meeslihttöölisele 38 senti, naislihttöölisele 33 senti, alla 2 aastat töötanud abikutsetöölisele 40 senti, üle 2 aasta töötanud kutsetöölisele 45 snt. ja üle 5 aasta töötanud vanematele kutsetöölisele 50 senti.

Alaealisteks loetakse alla 18 a. vanused tööstusõpilased ja samaealised õppelepingute alusel töötavad töövõtjad.

Kokkuleppes määratletakse ka lähemalt liht-, kutsetöölise ja vanemate kutsetöölise mõiste.

Töövõtjate seniseid põhipalku, mis on niisama suured kui eestoodud alammäärad või on neist suuremad, tõstetakse 5 senti võrra tunnis.

Tükitöö korral tagatud põhipalk on 25% suurem eestoodud tunnipalkade alammääradest, mida maksetakse juhul, kui töövõtja tükitööga ei suuda välja teenida põhipalka.

Tükitööhinna tabelite ja tariifide seniseid norme tõstetakse 15% võrra. Uued tükitööhinna tabelid ja tariifid tuleb esitada tööinspektorile tõestamiseks kuu aja jooksul pärast käesolevate normide jõustumist.

Samuti määratakse kokkuleppes, et tuleb jätkata kõigi nende preemiate ja soodustuste andmist, mida üksikud käitised on võimaldanud töölisele enne käesolevate normide kehtimapanekut, mis sünnib määramatuks ajaks.

Kui elatusmaksumuse indeks näitab tõusu 10 punkti võrra, tulevad palga alammäärade normid kooskõlastamisele elatusmaksumuse tõusuga. Kooskõlastamine sünnib pariteetsel alusel koostatud poolte vahelises toimkonnas. Lepingu ülesütleamiseks on ette nähtud kahekuine tähtaeg.

Tartu linnatööliste kutseühingust.

Neljapäeval, 7. märtsil s. a., peeti esimehe Neljapäeval, 7. märtsil s. a., peeti esimehe Tartu Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu peakoosolek Tööliskoja Tartu esinduse ruumes. Nimetatud ühingu põhikiri re-

gistreeriti Siseministeeriumis käesoleva aasta 20. jaanuaril. Sellest ajast peakoosolekuni oli ühingu ümber suudetud koondata juba 66-liikmeline linnatööliste pere. Liikmeid on linna ehitus-korrashoiutöödelt, elektriyaamast ja gaasivabrikust. See näitab, et linnatööliste seas valitseb uue ühingu vastu suur huvi ja et selle järele on olnud tõsine tarvidus.

Koosoleku avas ja juhatas kutseühingu ajutine esimees K. Soosalu. Uueks ühingu esimeheks valiti Aleksander Jakobson, Tartu linna ehitus- ja ehituskorrashoiu töölisnõukogu liige. Juhatusse valiti: Robert Laas, Mihail Lešnikov, Johan Vahi, Eduard Piir, Aleksander Punder, Endel Makke ja Eldor Raondi. Asemikeks: K. Soosalu, A. Asusaar, P. Kuuda, Stamberg ja Ilves. Revisjonikomisjoni valiti: Arnold Kikerpill, Paavel Raadla, Aleksander Metsoja, Eduard Martinson ja Armin Salu.

Organiseerimise tähtsusest rääkis Tööliskoja Tartu esinduse esimees O. Koplus.

Koosolek otsustas koos Tallinna-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühinguga asuda Omavalitsuste Töövõtjate Liidu moodustamisele, milleks anti volitus juhatajale. Peeti soovitavaks võimalikult tihedad kontakti arendada kõigi töölisorganisatsioonidega ja astuda Tartu Töölisühingute Keskliidu liikmeks. Ruumide saamiseks otsustati asuda läbirääkimisele Tartu Töölisühingute Keskliiduga.

Linnatööliste hulgast kuulub, et nüüd alles võib oodata uue ühingu liikmeksastumise hoo algust. Igatahes algus on hea ja kannab edumarki. Kui organiseerimistööd samal viisil edasi arendatakse, siis võib uuest ühingust varsti kujuneda üks suurem ja tugevam Tartu kutseühing, ja kui juhatus on töötahteline ja arukas, siis võib loota, et ühing linnatööliste olukorra parandamiseks suudab mõndki ära teha. Selleks soovime talle jõudu ja edu!

Kohtla-Järve Kaevandustööliste Kutseühingu peakoosolek peeti 17. märtsil. Koosoleku avas ajutise juhatajate esimees Tetlov, kes teatas, et see on esimene koosolek, mis peetakse pärast ühingu uuesti asutamist endise suletud ühingu asemele.

Koosolekut juhatas F. Kauks ja protokollisid Toomel ja Palginõmm.

F. Kauks andis lühikese ülevaate uue ühingu asutamisest, põhikirja registreerimisest ja ajutise juhatajate tegevusest.

Tööliskoja peasekretär L. Metslang kõneles kutseühingute ülesandest. Võeti vastu otsused, milles nõutakse kutseühingute tegevusvabadust, elukalliduse vastu võitlemist, palgaolude parandamist, kaevanduspiirkonna erakorterite viimist üüriseaduse alla, samuti sealiha hinna normeerimist kaevandustes.

Avaldati protesti töösunduse sisseseadmise kavade vastu.

Liikmemaks määrati kuus 50 senti kuni 3 krooni, kusjuures liikmel on maksumääravaliku vabadus.

Otsustati astuda Kaevandustööliste Kutseühingute Liidu liikmeks ja valiti liidu nõukogu liikmeiks juhatajate ja revisjonikomisjoni liikmed.

Kutseühingu esimeheks valiti A. Kaev ja juhatajate liikmeiks: Kauks, Palginõmm, Sassi, Salnikov, Lõhmus ja Teders.

Juhatuses on esindatud kõik tähtsamad tööalad.

Seejärele juhatajate liige F. Kauks peatus ühingu lähemate ülesannete juures, mida koosolijad täiendasid oma sõnavõttudega.

Koosolek oli täiesti üksmeelne ja kõik otsused tehti ühel häälel. Ühingu liikmed läksid suure rahulolekuga koosolekult laiali, et uuendatud jõuga üksmeelselt ühingu tööd edasi viia.

Eesti Haigekassade Liidu 18. kongress.

9. ja 10. märtsil s. a. peeti Tallinnas Kaubatoöstuskoja ruumes Eesti Haigekassade Liidu 18. kongress, millest võttis osa 90 esindajat. Liidus on praegu 23 haigekassat umbes 70.000 liikmega. Väljapoole liitu on jäänud ainult 3 väiksemat haigekassat umbes 1000 liikmega.

Kongressi avas liidu esimees Karl Lukk Tartust, mille järele valiti kongressi juhatajateks M. Toom Tartust, V. Luksepp Rakverest ja A. Piron Tallinnast. Sekretariaati valiti G. Toompuu Tallinnast, L. Johanson Tallinnast ja P. Paal Viljandist.

Kohapealsete aruannete ettekandmisel kurdeti raskuste üle, mis haigekassasid on viimastel aastal tööstusliku kõrgkonjunktuuri ajal, mil kassaliikmete arv tõusis. Nüüd töölise arvu vähenemisega on hakanud ka kassaliikmete arv vähenema. Seda konstateeriti ka Tallinna kohta. Selle tulemusena vähenevad sisetulekud ja haigestumiste arv on näidanud tõusu. Kulude suurenedes on paljudel haigekassadel tulnud kulude katmiseks hakata kasutama tagavarakapitali. Haigustest on esinenud rohkesti tuberkuloosi, mumpsit, leetrit ja tüüfust.

Liidu tegevuse ja rahaline aruanne tegevuskapitali osas võeti vastu 5516,23 kr. suurus ja liidu eelarve kinnitati 7900 kr. suuruses.

Liidu liikmemaksuks määrati pool protsenti liitunud haigekassade liikmete maksudest ja juuremaksudest laekunud sissetulekudest.

Kui aga haigekassal on üle 25.000 liikme, siis maksab see kassa poole vähem liikmemaksu kui määratud kongressi poolt teistele haigekassadele kokku, kes valivad kongressi saadikuid kassaliikmete arvu pealt.

Liidu uude juhatusse valiti K. Lukk Tartust, V. Luksepp Rakverest, A. Tambi Narvast, A. Piron Tallinnast, G. Toompuu Tallinnast, A. Elend Pärnust ja A. Masing Tallinnast.

Revisjonikomisjoni valiti P. Paal Viljandist, V. Murre Narvast ja O. Seppel Paidest.

Sotsiaalkindlustuse ja töökaitse küsimustest refereeris liidu sekretär L. Johanson. Kongress võttis vastu resolutsioonid, milledeks konstateeritakse tööpuuduse kasvu ja haigekassa raskuste suurenemist. Osa haigekassasid on sunnitud juba toetuste norme piirama. Perekonnaliikmete abistamist ei suudetud enne sõda maksimaalsete normideni viia, kuid

nüüd ollakse sunnitud summasid veelgi kokku tõmbama. Selle all kannatavad eriti lapsed. Sellepärast nõudis kongress elukalliduse tõusu pidurdamist, tööpuuduse vastu võitlemist, paljade tõstmist ostujõu säilitamiseks ja ravimite hinna alandamist.

Edasi nõuti erakordsete abinõude tarvituselevõtmist nakkushaiguste hädaohu vältimiseks. Puhtuse üle järelevalvet tuleb kõvendada. Tiisikuse ja reuma vastu võitlemiseks tuleb parandada tööliste viletsaid korterolusid kavakindla töölikorterite ehitamise läbi. Tööliste ravimiseks nõuti haiglale arvu suurendamist. Selleks tuleb Diakonisside haigla anda Tallinna ja Mellini haigla — Tartu ühishaigekassale.

Rohkete tööõnnetuste arvu tõttu kaevandustes ja mujal tuleb tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu eeskirjad käitistes ellu viia. Samuti tuleb täita tööaja seadust ja piirata öösel töötamist. Kongress nõudis kutsuhaiguste, tiisikuse, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamist, et kassade seisukorda kergendada. Edasi nõuti paremat laste eest hoolitsemist vastavate puhkekodude, kolooniate j. t. kaudu. Haigekassadele nõuti vabamüügiapteekide pidamise õigust. Liiklemisõnnetustel viga saanud ei peaks minema kassa kulul ravimisele. Kõikidele töölistele nõuti palgalist puhkeaega.

Uue haiguskindlustuse kava kohta võeti vastu rohkesti ettepanekuid, milles nõutakse kõikide tööliste kuulumist haiguskindlustuse seaduse alla, samuti oldi ravi ja abirahade saamise ooteaja pikendamise ja abirahade normide vähendamise vastu. Rohkesti ettepanekuid võeti vastu haigekassade organisatsioonilise korralduse kohta.

Kongress asus seisukohale, et spordivõistlustel vigastatuid ei tule ravida mitte haigekassa, vaid riigi kulul. Samuti leiti, et tööõnnetuste vastu kindlustus töösturite juhtimisel ei ole õige ja tuleks anda tööliste eneste juhtimisele. Kindlustusasutused peavad tamma ka tööõnnetu ravikulud ja käitise valdaja peab korraldama ja kandma esmaabi kulud.

Tartu ülikooli õigusteaduskonnale otsustati anda kahe autasutöö eest 150 ja 100 krooni. Aine kohta teeb ettepaneku liidu juhatus.

Nõuandenurk

Küsimus: Kas on töölisvanem õigustatud saama töölisvanema eritasu ka käitises kokkuleppe järgi maksetavatelt perekonnaabirahadelt ja natuuratasudelt?

Vastus: jaatav.

Tööstusliikude käitise töölistekonna asutuse seaduse (RT 1931, 61, 488) § 38 järgi töölisvanema eritasu suurus peab võrduma töölisvanema vastava palgamaksu keskmisele tunniteenistusele. Ei ole kahtlust, et natuuratasud käivad teenistustasu mõistesse, kusjuures natuuratasude rahaline väärtus arvutatakse ja näidatakse palgaraamatu kindlustusameti normide järele. Mis puutub perekonnaabiraha arvestamisse eritasu suuruse määramisel, siis sel puhul võib tähendada üldiselt järgmist. Eritasu suuruse arvestami-

Haigekassa tegelaste päev otsustati korraldada Pärnus.

K. Lukk kõneles haigekassade päevamuredest ja dr. A. Meerits haigekassa raviasutustest.

Töötülid

A.-s. „Vil'las“

alustati töötüli 21. jaan. s. a., kusjuures nõuti paljade tõstmist kõigile töölistele 6 snt. tunnis.

Palgaküsimuses saavutati töötülide lahendamise komisjonis kokkulepe, mille kohaselt tõstetakse palku kõigil töölistel 3,5 snt. tunnis.

E. Eesti Põlevkivitööstuse

Kohtla-Järve, Käva ja Kukruse erikogud alustasid töötüli veebruari keskel. Palganõudmised olid üldjoontes järgmised: tõsta töötasusid tunnipalgalistel meestel 5—8 snt. tunnis + kaitsevarustuse raha 2 snt. tunnis õli- ja bensiinivabriku töölistel; tunnipalga alammääraks naistele 32 snt. tunnis + 2 snt. kaitsevarustuse raha õli- ja bensiinivabrikus; kõigile naistöölistele juure 6 snt. tunnis ja palga alammääraks 30 snt. tunnis, rasketes töötülmustes 32 snt.; tükitöö hindu tõsta 15—30%; oma tööriistadega töötavatele töölistele 2 snt. tunnis tööriistade kuluna ja et 5% elukalliduse tõusu juures tõstetaks vastavalt töötasusid ilma töötülitä.

Tööandjatega kokkulepet ei saadud ja asi läks töötülide lahendamise komisjoni otsustada.

Komisjon tegi 19. märtsil s. a. kõigi kolme erikogu kohta järgmise otsuse: tunnipalku tõsta 3 snt., tuhapunkris 5 snt., tükitöödel 7%, laadimisel mäest ja laost 12%, muudel laadimistöödel 8%. Tunnipalga alammääraks meestele 28 snt., naistele 24 snt.; raskematel töödel 26 snt. tunnis. Vagoneti pealt tõstetakse töötasu Käval 1/2 snt. ja Kukrusel 10%. Tükitöö puhul on põhipalk tagatud. Varustusraha andmise kord jääb endiseks.

Otsus kehtib kuni aasta lõpuni. Töölistel on õigus, kui elatusmaksumus võrreldes jaan. kuuga tõuseb 5%, uut töötüli ka ennem alustada, kuid mitte enne 1. juunit.

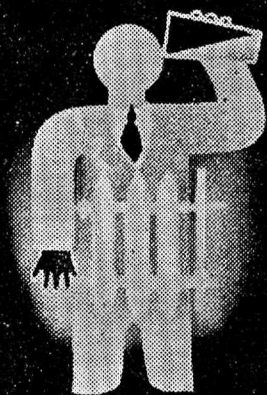
sel arvestatakse töölisvanema kogu teenistustasu, mis palgana või töötasuna on saadud. Palga või töötasu mõiste alla ei käi ainult juhuslikud tasud (preemiad ja gratifikatsioonid), kui neid tööandja annab oma ühekülgisel äranägemisel ja kui nende peale ei olnud töölepingu, kokkuleppe või tööandja lubaduse põhjal töövõtjal tekkinud nõudeõigust. Oli töövõtjal nende tasudele nõudeõigus, siis kuuluvad nad ka arvestamisele teenistustasu arvutamisel. Puutuvalt perekonnaabirahasse tuleb lähtuda samast tõlgenduspõhimõttest. Perekonnaabiraha, mida käitises kokkuleppe töölepingu või tööandja ühekülgse lubadusega põhjal maksetakse, mille peale järelikult töölistel on nõudeõigus, kuulub teenistustasu hulka ja järelikult kuulub ka arvestamisele töölisvanema eritasu arvutamisel. I. R.

Tegevtoimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Töölistekoda. Ilmunud 29. märtsil 1940. a.

A/s Tallinna köievabrik

John Carr'i pärijad

ALECOQ'I
TUMEÖLU
TÖMMUHIID

KESKÜTTENA

Plekitööstus & litograafia

G. Linholm

Tallinn, V.-Kalamaja 32

Tuubitööstus

Artur A. LINHOLM

Tallinn, V.-Kalamaja 32

Balti Naftavabrik

Pärnus, Sauga 24

telefon 76.

Tallinna esindus, Tallinn, Estonia pst. 15/3

tel. 459-03

Piirituse Puhastamise Vabrikute O-ü.

TALLINNA VIINAVABRIK

Merepuiestee 15 ——— Telefon 304-26

Napsid

Liköörid

Parfümeeria

Reserveeritud

Parketitööstus

Lebecki, Pabstel & Co.

S.-Tartu mnt. 30, Tallinn

tel. 306-10

Trikoo- ja sukatööstus

«ESTOTRIKOO»

Tallinn, Kopli tän. 22

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisuse trükikoda, Pikk 2. 1940.

**ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR**